

NEDRE SERGELS TORG SOM PASSAGE OCH VISTELSEYTA

Analys av platsen idag samt utvärdering av Sergelarkadens inglasning

Beställare: Exploateringskontoret, Stockholms stad
Konsult: Spacescape AB
Uppdragsansvarig: Alexander Ståhle
Handläggande: Tobias Nordström
Övriga medverkande: Lars Marcus, Henrik Markhede och Daniel Koch

SPACESCAPE

Östgötagatan 100
116 64 Sthlm
www.spacescape.se

Innehåll

Sammanfattning	4
Bakgrund	6
Metod	7
Fem stadslivstema	
Genomförda observationer och intervjuer	
Nedre Sergels torg idag	12
1. Gångflöden	
2. Vistelse	
3. Mötesplatser	
4. Verksamheter	
5. Offentlighet och trygghet	
Utvärdering av förslagen till inglasning	32
1. Gångflöden	
2. Vistelse	
3. Mötesplatser	
4. Verksamheter	
5. Offentlighet och trygghet	
5. Rekommendationer	44
Våra förslag till åtgärder	
Utvärdering av Spacescapes förslag	
6. Slutdiskussion	45
7. Referenser	51

Sammanfattning

Spacescape har av Stockholms exploateringskontor fått uppdraget att studera stadslivet på nedre Sergels torg samt hur två av de alternativa lösningarna på Sergelsarkadens inglasning som tagits fram kan komma att påverka stadslivet på platsen. Våra observationer och rumsanalyser har resulterat i ett antal slutsatser om platsens utvecklingspotential. Utifrån stadens målsättningar med nedre Sergels torg har sedan ett antal rekommendationer för kommande planbearbetning tagits fram.

Nedre Sergels torg idag

Nedre Sergels torg är idag utan tvekan Sveriges mest sammansatta offentliga plats. Här möts till vardags en bredd i samhällslivet som saknar motstycke. Platsen befolkas idag främst av tunnelbanan och närliggande målpunkter som Citys shoppingutbud och Kulturhuset. *Våra undersökningar visar att det framförallt är kanten mellan Arkaden och Plattan som är det mest aktiva rummet på nedre Sergels torg.* Här möts man, vistas, och det är här de flesta politiska och kulturella manifestationerna äger rum. Denna aktiva gräns, som skapas av mötet mellan flödet över torget och de särskilt goda vistelsemöjligheterna i arkadkanten, är också ett gränssnitt mellan det kommersiellt drivna flödet i Arkaden och det offentliga livet på Plattan. Vi menar att denna kant är grundförutsättningen för Sergels torgs unika offentlighet och attraktivitet.

Framtagna förslag

Vi har med olika rumsanalyser studerat de två förslag som tagits fram för den inglasade Arkaden (Sergelgången 2). Vi bedömer att den nya inomhusgallerian sannolikt blir ett myllrande kommersiellt rum, starkt aktiverat av gångflöden. *Den föreslagna glasväggen med sina vindfång kommer dock som vi ser det att förändra livet på Plattan, som sannolikt blir en lugnare och mer avskärmad plats än idag.* Även om detta kortsiktigt kan få positiva effekter tror vi att det också kan leda till en banalisering av båda sfärerna, där centrala delar av nedre Sergels torgs unika karaktär och attraktion kan gå förlorad. Vi tror att den långa glasväggen kan bli en för stark barriär, som dels hindrar flödet mellan det kommersiella livet inne och det offentliga livet ute och dels gör att gränsszonen inte längre går att vistas i. Vi tror dock att en tydlig gräns behöver upprättas men att det är av avgörande vikt att det är en genomsläpplig gräns. Vi talar således om ett tydligare gränssnitt som är både genomsläpplig och möjlig att stanna vid, en öppen kant där man både kan passera och vistas.

Våra rekommendationer

Våra rekommendationer syftar till att vidmakthålla dagens utåtriktade och tillåtande stadsliv på och kring Plattan, samtidigt som förutsättningarna för vistelse, genomströmning och handel i den inglasade Arkaden förbättras. Genom att öppna och aktivera gränsen dem emellan kan flöden och vistelse samverka så att en interaktion mellan det kommersiella och kulturella livet möjliggörs. På detta sätt skapas förhoppningsvis en attraktivitet som innebär både större mångfald och ökad trygghet. Rekommendationerna till bearbetning har vi samlat i sju åtgärds punkter.

1. Bredare entré utan vindfång till Plattan befolkar och ger aktivitet.

Vi föreslår att entrén från Sergelgången ut mot Plattan utformas så bred som möjligt och utan vindfång. (Kioskerna just innanför glasväggen föreslås också tas bort.) Detta öppnar upp för genomsiktighet och genomflöde. Den ökade överblicken över hela arkaden från entrén gör också att förutsättningarna för handeln stärks genom att exponeringen ökar.

2. Indragen glasvägg till pelarraden ger plats för vistelse under tak på Plattan och ett tydligare innerum.

Vi föreslår att glasväggen dras in till den yttersta pelarraden längs arkadkanten så att den betydelsefulla kanten fredas. Det torde inte gynna kriminella aktiviteter då utrymmet lätt kan övervakas och blir en attraktiv vistelseplats för många andra. Därmed undviks även svåransvända och svåröverblickbara rum inomhus, som zonen just innanför glasväggen.

3. Sittplatser längs glasväggen i södersolläge ger attraktion och övervakning.

Vi föreslår att man skapar sittmöjligheter längs arkadkanten. Särskilt rummet längs den tillbakadragna glasväggen längs arkadkanten, förefaller med väl utformade sittmöjligheter och med Plattans utåtriktade verksamheter kunna utvecklas till en av stadens populäraste vistelseplatser.

4. Längre siktstråk inomhus utan vrår och kiosker skapar orienterbarhet och trygghet.

Vi föreslår att vissa av butiksväggarna skjuts in och att kioskerna nära arkadkanten inomhus tas bort. Syftet är att skapa långa sammanlänkade siktlinjer. Det är av största vikt att den centrala siktaxeln i Sergelgångens förlängning mot tunnelbanan inte bryts. Denna ökade orienterbarhet skapar både mindre risk för trängsel och en tryggare vistelse genom förbättrad överblickbarhet.

5. En öppen genomsiktig superellips med ett mer offentligt innehåll (t.ex. kulturrum eller turist- och medborgarinfo) skapar enklare flöden och stärker platsens unika offentliga roll.

Vi föreslår att ytan under superellipsen bryts upp i fyra delar med genomkorsande stråk. Detta är likt skissförslag 2 men vi menar att de korsande stråken bör följa den nya Sergelgångens naturliga flödesrum, så att både baksidor aktiveras och genomströmning underlättas. Vi tror också att ett förstärkt offentligt innehåll, exempelvis förlagt just till superellipsen kan stärka platsens offentliga roll, vilken starkt bidrar till dess attraktivitet.

6. Ett öppnare förhållande mellan Kulturhuset och Plattan och Sergelgången förstärker ytterligare platsens offentliga roll

Vi föreslår att Kulturhuset får en så öppen relation till Plattan och nya Sergelgången som möjligt genom fler entréer och aktiva lokaler och verksamheter mot torget.

7. Genom att stänga av Sergelgången kvällstid då butikerna inte är öppna ökar man närvaron på Sergels torgs övre plan vilket ökar tryggheten.

Vi föreslår att hela Sergelgången stängs av kvällstid då butikerna är stängda. Eftersom nedre Sergels torg inte är en viktig länk i stadens naturliga förflyttningssystem kan den stängas kvällstid utan att påverka den allmänna tillgängligheten i City utan istället öka närvaron på Sergels torgs övre plan vilket torde öka tryggheten generellt i City.

Vi tror att en lösning utifrån dessa principiella utgångspunkter skulle kunna utveckla nedre Sergels torg till en av stadens mest populära rum för både handel och kulturliv. Närheten och utbytet mellan dessa sfärer kan skapa en situation där Plattan fortfarande kan kännas fri att tillägna sig för vem som helst och därmed förbli och utvecklas som den unika arena för spontana kulturella och politiska manifestationer den är idag.

Nedre Sergels torg idag

Framtagna förslag

Våra rekommendationer

Bakgrund

Sergelstorgsområdet omfattar T-centralens norra biljetthall, Sergelgången (f.d. Hästskogsgången och Sergelarkaden) samt torget (Plattan). Området har sedan det färdigställdes på 60- och 70-talen gradvis förslummats. Diskussioner har under lång tid förts om upprustning av området. Debatten har framförallt handlat om Plattan; eventuell överdäckning, komplettering med bostäder mm. Inför Kulturhuvudstadsåret 1998 upprättade staden en ny detaljplan för Kulturhuset och Sergelstorgsområdet. Detaljplanen – som fortfarande gäller – möjliggör inglasning av Sergelgången, från T-centralens norra uppgång ner till NK. Det inglasade och uprustade utrymmet förutsätts utgöra en gemensamhetsanläggning, ägd och förvaltd av de tomträttshavare/fastighetsägare som har butikslokaler mot gången.

Genomförandebeslut för upprustning av Sergelgången etapp I (f.d. Hästskogsgången) fattades 2002 och 2003. Efter omfattande evakuerings- och byggnadsarbeten i stadens regi färdigställdes Sergelgången etapp I och övertogs i oktober 2004 av de fastighetsägare/tomträttshavare som har lokaler mot gången. Staden (genom fastighets- och saluhallskontoret) är delägare i samfälligheten såsom ägare av Kulturhuset. Projektet slutredovisades i marknämnden i mars 2006. SL:s upprustning av T-centralens norra biljetthall blev klar under hösten 2006. I samband med slutredovisningen av Sergelgången etapp I gav marknämnden kontoret i uppdrag att utreda förutsättningarna att bygga in resterande delar av Sergelgången (etapp II, Sergelarkaden). Exploateringskontoret har under våren 2007 låtit ta fram tre alternativa lösningar på inglasningen av Sergelarkaden, Sergelgången etapp II.

Spacescape har tidigare givit designsupport till utformningen av nya Slussen med en unik uppsättning analysmetoder som kan synliggöra hur en byggnads eller en stadsmiljös rumsliga utformning påverkar användbarheten, så som distributionen av gångflöden, orienterbarhet, upplevd offentlighet och otrygghet, samt var god potential för mötesplatser och rekreation uppstår. Alla dessa dimensioner i stadslivet är också relevanta för Sergels torg som urban plats.

Med denna bakgrund har Spacescape uppdraget att utreda, med bakgrund av hur Sergels torg idag fungerar, hur två av skissalternativen påverkar användningen av nedre Sergels torg i ett stadslivsperspektiv. Analyserna resulterar i ett antal analyskartor och statistik. Dessa resultat diskuteras och sammanfattas i ett antal slutsatser om förslagens olika potential. Därefter ges förslag på bearbetningar av förslagen som bättre kan motsvara stadens sociala målsättningar med etapp 2.

Skissförslag 1 med Restaurang Helldén under fontänen

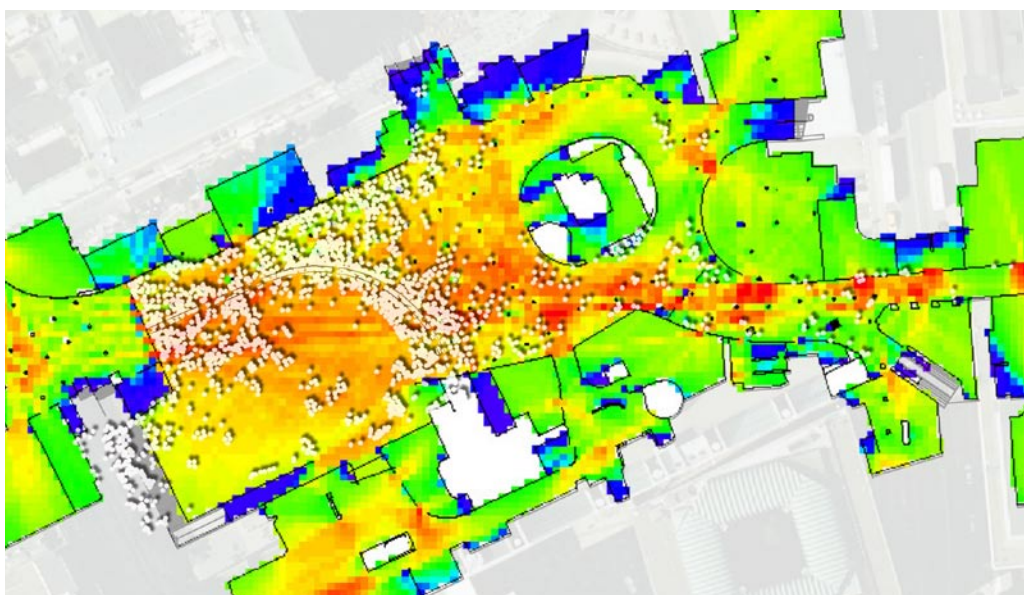
Skissförslag 2 med en minigalleria under fontänen

Metod

Som teoretisk och metodologisk utgångspunkt för studiet av Sergels torg har vi tre av de mest framstående stadsrumsforskarna i världen; Jan Gehl, William H. Whyte och Bill Hillier. Dessa har genom systematiska observationer och rumsanalyser funnit grundläggande egenskaper i människors användning av stadsmiljöer. Forskarna har visat människors beteende i vardagens stadsrum, var de väljer att sitta, var de väljer att gå, var de upplever offentlighet och var de upplever otrygghet, är kulturellt obundet. De konstaterar att det märkliga med städer inte är hur olika de är, utan hur samspelet mellan människors beteende och den byggda miljön har gett oss förvånansvärt lika städer.

Bill Hillier har visat hur stadens struktur kan förstås som ett system av rörelselinjer och platser, hur strukturen av rörelselinjer skapar naturliga rörelsemönster och attraktion. Han har bland annat varit med att omvandla Trafalgar Square i London. William H Whyte har noga studerat stadslivet i New Yorks stadsrum, hur platser används för vistelse och kontroll. Jan Gehl har länge studerat stadsrum och stadsliv och hur dessa samspekar. Gehl, har genomfört två stora stadsrumsstudier av Stockholms city, en 1990 och en 2005. Dessa teorier och empiriska kunskaper används av forskare och praktiker över hela världen. Till exempel används de av den amerikanska organisationen Project for Public Spaces (www.pps.org), som omvandlat hundratals offentliga platser, i framförallt USA men även Europa, till trygga och levande stadsrum. Vår analysmodell för Nedre Sergels torg är tematiskt sett mycket lik den modell som Project for Public Spaces använder (se Project for Public Spaces 2000), även om vårt arbetssätt är något mer vetenskapligt.

Vår stadslivsutredning bygger på sociala och rumsliga data byggda på observationer, samtal och avancerade rumsanalyser som sedan bearbetats och sammanvägts för att på ett systematiskt sätt fångar platsens unika förutsättningar, problem och möjligheter. Resultatet har även jämförts med tidigare observationer i City som utförts av Jan Gehl Architetcts från 2005.

Rumsanalyser (färg) och observationer (vita prickar) fångar relationen mellan stadsform och stadsliv

Rumsanalyser

Vi använder oss av olika forskningsbaserade rums- och platsanalyser. Många slutsatser bygger på en kombination av analysresultat från olika metoder. Viktig för vår studie är den sk. space syntax-metodiken och sociotopanalysen. Mer om dessa metoder finns att läsa på www.spacescape.se.

Space syntax – axiallinjeanalys

Grundläggande inom space syntax-forskningen har varit att utveckla rumsanalyser utifrån människors upplevelse av omgivande arkitektur och stadsmiljö. Syftet har främst varit att undersöka den byggda miljöns effekter på hur människor använder olika rum. Genom att analyserna resulterar i rumsliga data har stadsrummets ekonomiska och sociala effekter lättare kunnat aktiveras som beslutsunderlag och sambandet med faktisk användning kontrolleras.

Space syntax-forskningen utgår från en grundläggande uppdelning i användningen av stadens rum i rörelse och vistelse. Utifrån dessa grundfunktioner har sedan olika rumsrepresentationer utvecklats: isovisten och axiallinjen. Axiallinjen definieras som en siktlinje som är möjlig att gå längs med, vilket gör det möjligt att mäta riktningförändringar, dvs vad som krävs i form av informationsarbete för att röra sig längs en viss färdväg.

Övergripande rumsintegration: Denna analys mäter hur nära alla andra linjer i systemet är till en viss linje. Analysen fångar de långa förflyttningarna, mellan stadsdelar. Analysen görs i Confeego som är en GIS-applikation till MapInfo. Confeego är utvecklat vid Space Syntax Laboratory vid Bartlett i London.

Space syntax – isovistanalys

Isovistanalys fångar synfältet från en specifik plats, dvs vad man ser från en punkt men samtidigt varifrån man ser den specifika punkten. Här finns flera olika mått.

Lokal rumsintegration: Ju högre integrationsvärde desto mer central är platsen i sitt sammanhang – desto lättare är den att hitta inom näromgivningen. Denna fångar ofta lokala gångflöden.

Överblickbarhet: Det så kallade kontrollvärdet anger hur god översikt man har över sin näromgivning – hur mycket man ser eller blir sedd. Denna fångar ofta mötesplatser. Dessa två analyser görs med ett program som heter DepthMap utvecklat vid Bartlett.

Rumslig positionering: Denna analys fångar enskilda synfält från punkter. Analyser visar hur synlig en eller flera punkter är, till t.ex. butiksentréer. Analysen genomförs med ett program som heter SPOT – Spatial Positioning Tool, utvecklat vid Arkitekturskolan KTH.

Sociotopanalys

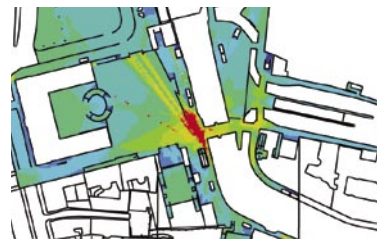
Stockholms sociotopkarta, framtagen av Stockholms stad, utgör en omfattande undersökning av Stockholms stads värderingar när det gäller utevistelse. Dessa bruksvärden är i hög grad angelägna för Slussen som vistelseyta och rekreationsplats. Följaktligen har dessa legat till grund för observationerna av Sergels torg idag samt bedömningarna av förslagets vistelsepotentialer. Metoden är utvecklad vid Stockholms stadsbyggnadskontor och Arkitekturskolan KTH.

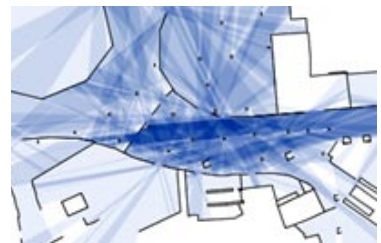
Axiallinjeanalys - lokal rumsintegration i London
(Space Syntax Ltd 2003)

Axiallinjeanalys - övergripande rumsintegration på Södermalm
(Marcus, L 2000)

Isovistanalys - överblickbarhet vid Slussens torgplan
(Spacescape AB 2007)

Isovistanalys - butikernas exponering i Sergelgöngen
(Spacescape AB 2007)

Sociotopkarta för Rinkeby
(Stockholm stad 2003)

Exempel på rumsanalyser i komplexa stadsbyggnadsprojekt

Ombyggnad av Slussen

BIG/NODS förslag

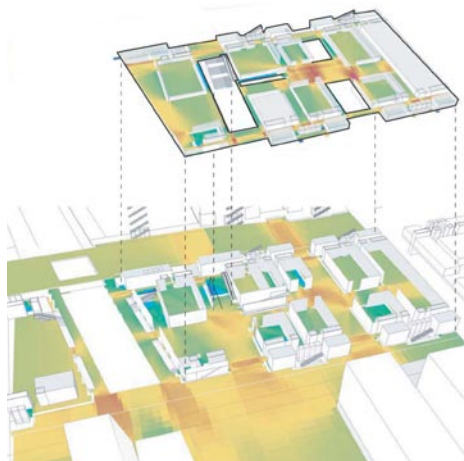

Spacescapes analys av rumsintegration

Nytt universitetssjukhus vid Karolinska i Solna

Whites vinnande förslag

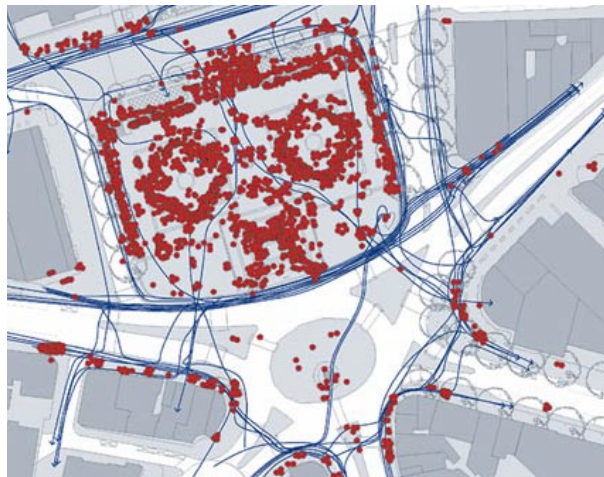

Spacescapes analys av överblickbarhet

Ombyggnad av Trafalgar square

Foster & Partners förslag

Space Syntax Ltd:s observationer

Fem stadslivsteman

Den modell som Project for Public Spaces har använt i flertalet platsutvecklingsprojekt bygger på fyra tema; *Access, Comfort & Image, Sociability och Uses & Activities*. Vår modell bygger även på dessa fyra aspekter men vi har även lagt till en övergripande frågeställning om offentlighet och trygghet som är särskilt central och sammansatt för Sergels torg, Stockholms och Sveriges mest symboltyngda offentliga rum.

1. Gångflöden - Var går man?

Stadens mål är att de stora gångflödena vid Sergels torg ska bidra till att befolka hela Sergels-torgskomplexet. Det som skapar och styr stora gångflöden är en kombination av tillgänglighet och attraktioner. Sergels torg ska vara lättorienterat. Det ska således både vara lätt att hitta genom och förbi Sergels torg liksom inom Sergels torg i sig.

2. Vistelse - Var och hur uppehåller man sig?

Stadens mål är att alla friytor på Sergels torg ska ha vistelsekvaliteter. Det ska finnas ett stort och varierat utbud av sittplatser: längs definierade kanter hos huvudstråk, intill mötesplatser och vid utsiktsplatser. Utemiljön ska i möjligaste mån vara solbelyst hela dagen. Innemiljön bör i möjligaste mån ha kontakt med dagsljus. För att skapa en mångsidighet i platskvalitet krävs att platsens unika förutsättningar tas tillvara och att en medvetenhet finns om vad som attraherar brukarna

3. Mötesplats – Var sker möten och interaktion?

Stadens mål är att Sergels torg ska fortsätta vara Stockholms om inte Sveriges viktigaste mötesplats. Här sker möten i alla skalor, från individnivå och små gruppssammankomster till manifestationer av regional och nationell betydelse. Det ska även i fortsättningen vara möjligt att ha stora evenemang på Sergels torg liksom det ska finnas trygga och trivsamma platser för mindre möten. Platser där man väntar på kollektivtrafik, vilka ofta också blir platser där man stämmer träff, ska också vara lättillgängliga och trygga.

4. Verksamheter – Vad främjar handel, caféer och kulturinstitutioner?

Handel har alltid varit en central verksamhet för städer och Stockholm stads uttalade mål är att främja stadens attraktivitet för företagande och handel. För den största delen av handeln är det viktigt med hög exponering och stora förbiflöden, även om det också finns handel som söker andra lägen.

5. Offentlighet och trygghet – Hur blir det offentligt och tryggt?

Stadens uttalade mål är att värna det offentliga rummet. Ett levande offentligt rum är inte bara ett rum öppet för alla, det behöver också utformas, ges ett innehåll och kopplas till stadens övriga rum på ett sådant sätt att det blir meningsfullt för stadens invånare. Sergels torg spelar här en alldeles särskild roll i Stockholm som stadens ”speakers corner”, med en hög toleransnivå för folk som vill demonstrera och propagera eller på annat sätt komma till uttryck. Samtidigt upplevs Sergels torg idag som ett av stadens mest otrygga stadsrum, vilket på flera sätt hotar dess offentlighet. Det är därför stadens mål att göra Sergels torg till en plats som upplevs som betydligt tryggare än idag. Sergels torg skall därför ha en stor mänsklig närvaro i form av människor som rör sig och vistas här. Offentliga rum under tak ska vara lätta att övervaka och upplevelsen av instängdhet ska undvikas. Det ska finnas väl överblickbara stråk mellan viktiga knutpunkter. Gångstråk ska vidare i möjligaste mån ha aktiva entréer, helst även kvällstid. Undanskymda platser som inte utgör viktiga stråk i staden bör kunna stängas av nattetid.

Genomförda observationer och intervjuer

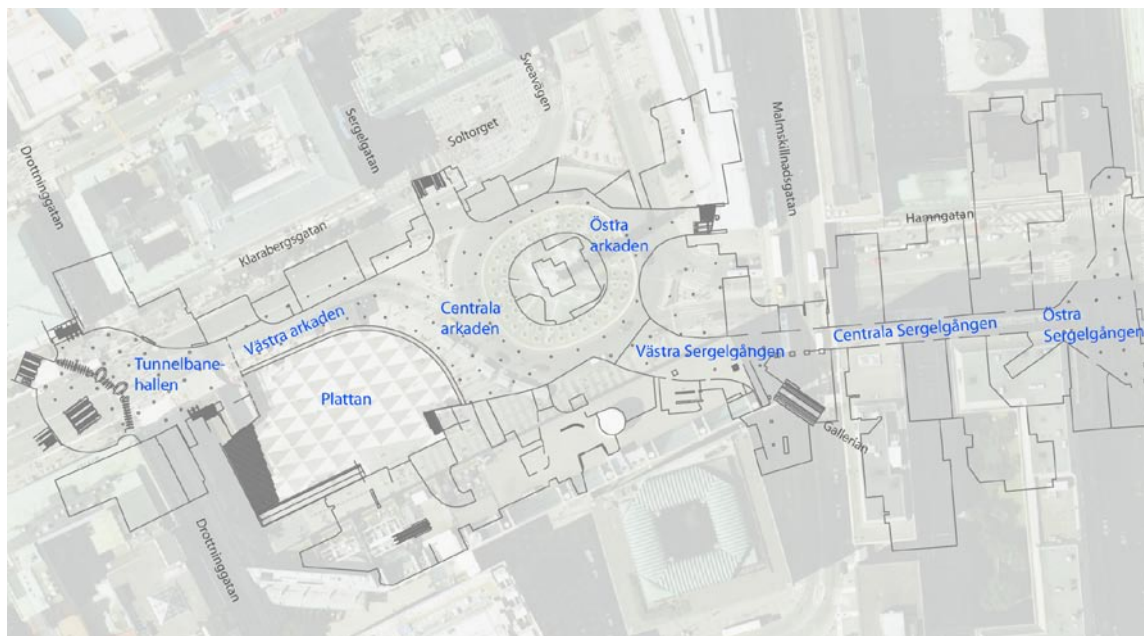
I syfte att fånga Nedre Sergels torgs gångflöden utfördes både gångtrafikmätningar och vägvalsobservationer. Vistelse studerades med systematiska observationer under två heldagar från morgon till sen kväll. Fotografier har kontinuerligt tagits under observationerna.

Flödesräkningar och vägvalsobservation genomfördes vid 25 stationer, i och i anslutning till Nedre Sergels torg under två dygn 2007, torsdagen 3/5 och lördagen 22/4. De mest använda stationerna har dessutom kontrollmätts vid fyra tillfällen (14/6, 16/6, 28/6, 30/6) Tidsintervall avser täcka stora delar av dygnet: 8-9, 10-11, 12-13, 14-15, 16-17, 18-19, 20-21, 22-23. Observatören står exakt 10 min (i varje tidsintervall) vid varje station och räknar hur många som passerar, i båda riktningar. Resultaten redovisas i kapitlet Sergels torg idag.

Vistelseobservationer genomfördes av hela Nedre Sergels torgs vistelseyta uppdelad i 10 vistelsezoner. Platsens användning registrerades under 5 min inom tidsintervallen, 9-10, 12-13, 15-16, 18-19, 21-22 under två dygn, onsdagen 26/4 och söndagen 23/4 2006, där.

Intervjuer och rundabordsamtal genomfördes mellan 8/5-8/6 2007 med:

Peter Granström, Exploateringskontoret	Hans Örtendahl, inspektör CityPolisen
Per Eriksson, VD City i samverkan	Elsa Lindberg, Trafikkontoret,
Catharina Gabrielsson, ark.forskare	Britt-Marie Salmén, Trafikkontoret
Maria Engström, Tengbom arkitekter	Dan Hallemar, ark.journalist
Christian G Elinder, Wester+Elsner	Helena Friberg, Wester+Elsner

Övre Sergels torg
Nedre Sergels torg

Nedre Sergels torg idag

Flera av de vanligaste problemen som *Project for Public Spaces* framhåller med det moderna offentliga rummet återfinns på Sergels torg; brist på sittplatser, otydliga entréer, ofunktionell utformning, ”döda” fasader och en upplevelse av otrygghet. Däremot saknas andra vanliga problem, här finns både naturliga samlingspunkter, gena gångstråk, avskärmning mot störande biltrafik, anslutande kollektivtrafik, och framförallt ett stort utbud av aktiviteter.

1. Gångflöden

1.1. Gångflöden skapas av attraktioner och strategiska lägen: Nedre Sergels torg är rumsligt isolerat från stadens huvudgator, dess stora gångflöden dagtid skapas närmast helt av närheten till handel och arbetsplatser

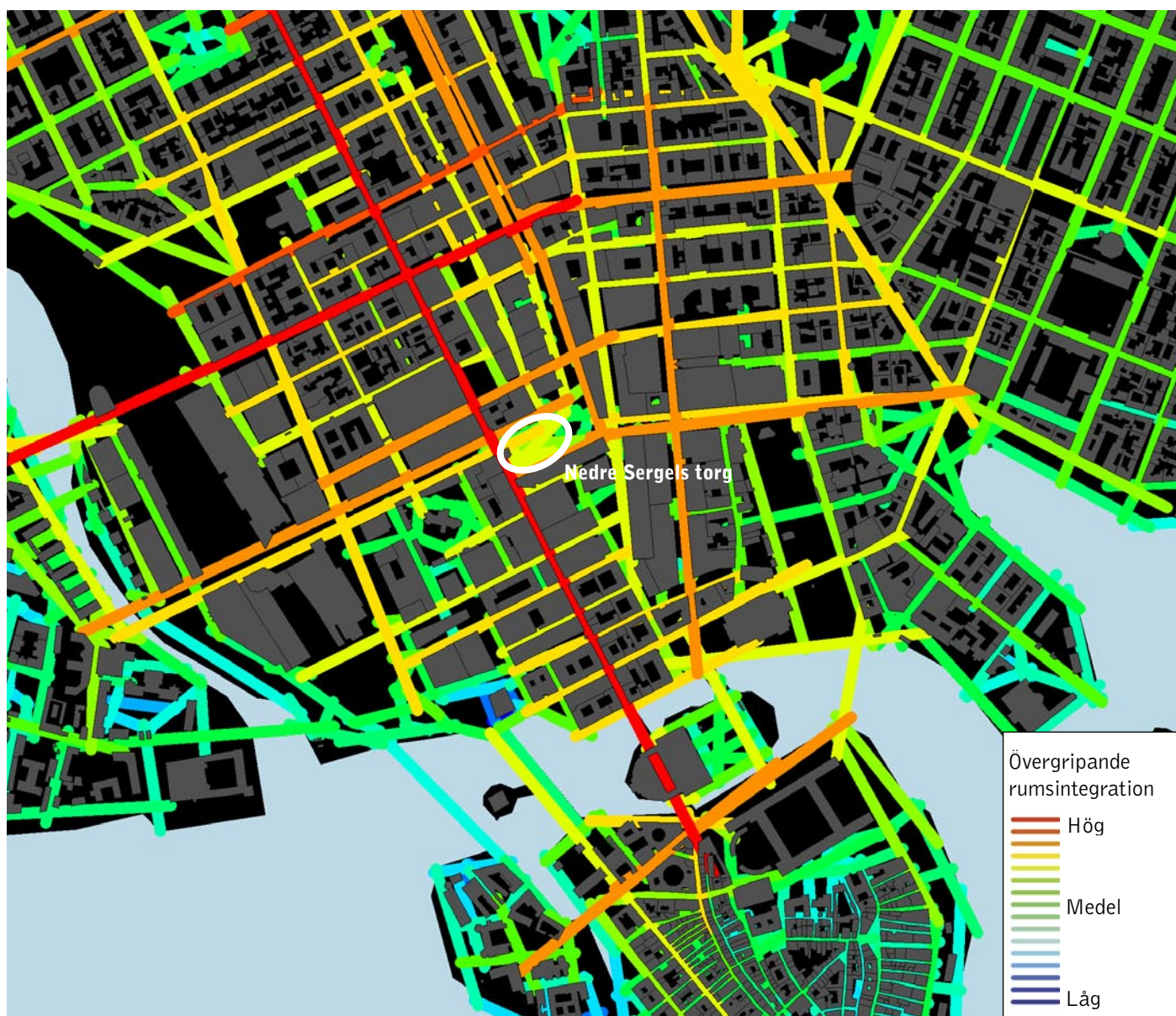
Nedre Sergels torg är genom sin rumsliga isolering inte en del av innerstadens naturliga gångflöden, trots sin närhet till flera av innerstadens huvudgator. De stora gångflödena dagtid genereras närmast helt av T-centralens tunnelbanestation och närheten till handel och arbetsplatser, vilket bekräftas av dramatiskt lägre flöden när butikerna stängt. Detta ger Sergels torg dess mycket specifika karaktär av en plats med stor betydelse för Stockholm som helhet men med påfallande svag lokal förankring.

”Det finns få exempel på levande nersänkta torg i städer.” (William H Whyte)

”Att det bor människor i stadskärnan är en viktig del av en bra stadsmiljö. Det har gjorts en begränsad satsning på att få fler boende i Stockholms City och sedan 1990 har man mer än fördubblat antalet boende. Men det är fortfarande mycket få boende per hektar i Stockholms centrala delar i förhållande till många andra huvudstäder. Detta skapar problem med trygghet och variation av funktioner. Boende hjälper till att skapa en aktiv och attraktiv miljö. Människor är intresserade av andra människor.” (Jan Gehl)

Nedre Sergels torg gångflöden skapas i spänningsfältet mellan tunnelbanan och närliggande handel

Rumsintegration i City

Sambandet mellan Spacescapes integrationsanalys av gatunätet och uppmätta gångflöden av Utrednings- och statistikkontoret är mycket starkt. Korrelationen är 70%.

Gångtrafikmätning i City (USK)

Genomfördes av Stockholms utrednings- och statistikkontor 2005.

Primära gångstråk i City (Gehl)

Sammanställdes av Gehl architect 2005

1.2. Gångflöden följer strategiska siktlinjer: det huvudsakliga gångflödet över nedre Sergels torg följer torgets starkaste siktaxel.

Genom Plattan och Sergelarkaden finns ett naturligt rörelsestråk från tunnelbanan, snett över plattan och vidare till Sergelgången. Detta överensstämmer väl med de gångflöden som observerats på nedre Sergels torg. Flödet från tunnelbanan splittras till stora delar upp i två stråk redan inifrån tunnelbanehallen.

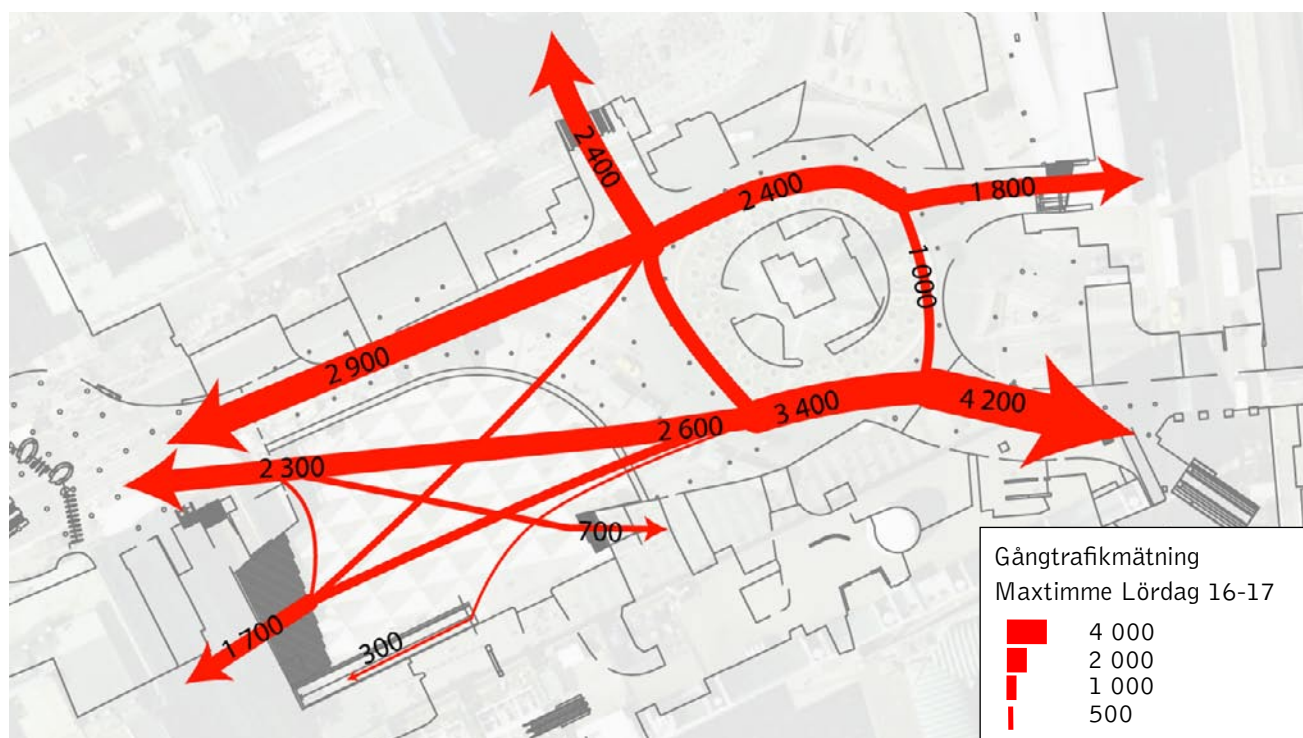
"De flesta människor tar den genaste vägen över torg, oftast diagonalt. Siktlinjer är viktiga. I fall människor inte ser ett rum, använder de dem inte." (William H Whyte)

Det viktigaste rörelsestråken över Plattan mellan tunnelbanan och Sergelgången

Starkast rumsintegration finns längs den centrala siktlinjen mellan Sergelgången och tunnelbanehallen.

Gångflöden på Nedre Sergels torg följer i hög grad den analyserade rumsintegrationen.

Från norra delen av tunnelbane-uppgången

Från norra delen av tunnelbane-uppgången

Från Sergelgången

Vägval

2. Vistelse

2.1 Människor vistas helst längs kanter: på Plattan samlas en unik mångfald av människor och händelser under tak längs arkadkanten

Observationerna visar att stående och interagerande människor framför allt vistas längs torgets kanter. Det gäller särskilt under arkadkanten i gränsen mellan sol och skugga där överblickbarheten är ovanligt god. Här samlas en mångfald av människor och händelser som är helt unik för Stockholm. Minst vistas människor på södra delen av Plattan och i östra Sergelarkaden, vilken är mindre överblickbar och mindre integrerad med övriga rum på nedre Sergels torg. De mindre använda rummen är dock en tillgång för platsen som helhet, där de erbjuder förutsättningar för andra typer av händelser än de mer intensivt använda platserna gör. Mindre använda platser är dock mer känsliga i den här typen av anonyma stadsmiljöer. De behöver hög kvalitet både när det gäller utformning och underhåll och de skall gärna placeras i direkt anslutning till mer intensivt använda stråk eller platser. I dessa avseenden kan därför södra Plattan betraktas som en bättre sådan plats än östra Sergelarkaden.

"Folk vill helst stå intill objekt, de föredrar väldefinierade rum. Var de inte vill vistas är på mitten av en stor yta" (William H Whyte)

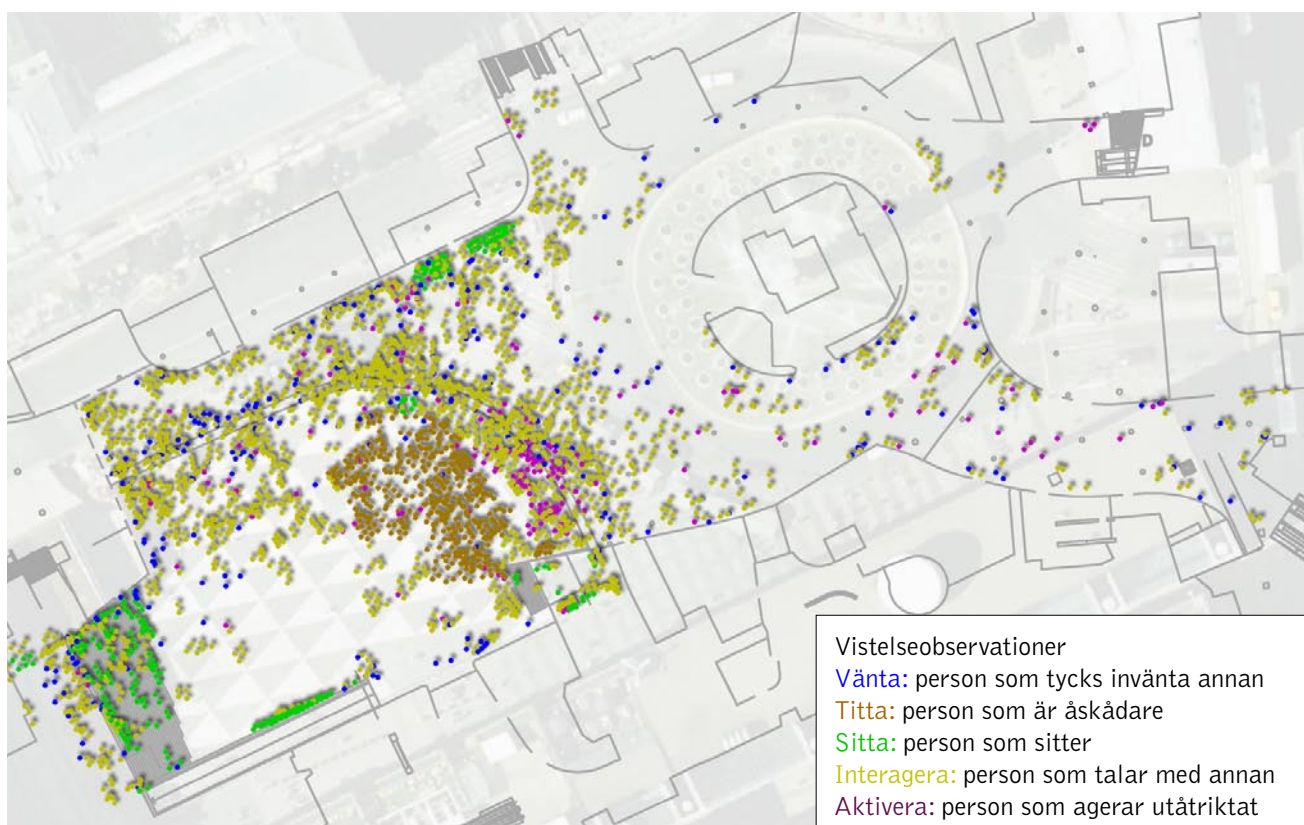
2.2. Människor vistas gärna i närheten av stora gångflöden: det är längs huvudstråken över nedre Sergels torg vi även finner mest vistelse

Det är en grundläggande sanning att stadens främsta attraktion är andra människor. Man finner därför att människor gärna vistas på platser där det finns andra människor. Gångflöden kan därmed sägas i sig ge upphov till platser för potentiell vistelse. Detta visar sig också genom att vistelsen på nedre Sergels torg sjunker dramatiskt när gångflödena minskar efter det att butikerna stängt. Hur detta möte mellan flöden och vistelse tas om hand är en central utformningsfråga, där det är en viktig insikt att förutsättningarna för rik och omfattande vistelse kan vara svår att skapa utan närhet till väl använda gångstråk.

"I städer finns oftast ingen motsättning i att folk sitter eller interagerar i samma rum som stora gångflöden. Snarare är flödet en förutsättning då människor attraheras mer människor." (William H Whyte)

Plattan är inte en plats utan flera, även om triangelmönstret är det samma.

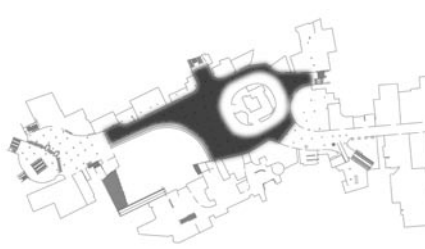

Vi har observerat många olika vistelsetyper, framförallt längs arkadkanten.

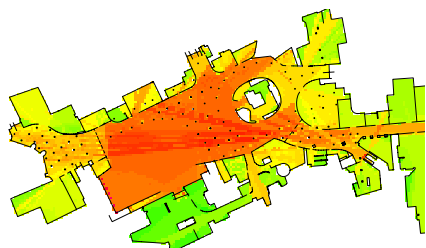
Flera faktorer samverkar till att skapa den intensiva vistelsen kring Plattan.

Gångflöden

Ljusförhållanden

Lokal rumsintegration

Synfält från kanten

2.3. Sittmöjligheter är centralt för vistelse: dessa är begränsade på nedre Sergels torg men de som finns utnyttjas, särskilt de solbelysta med överblick

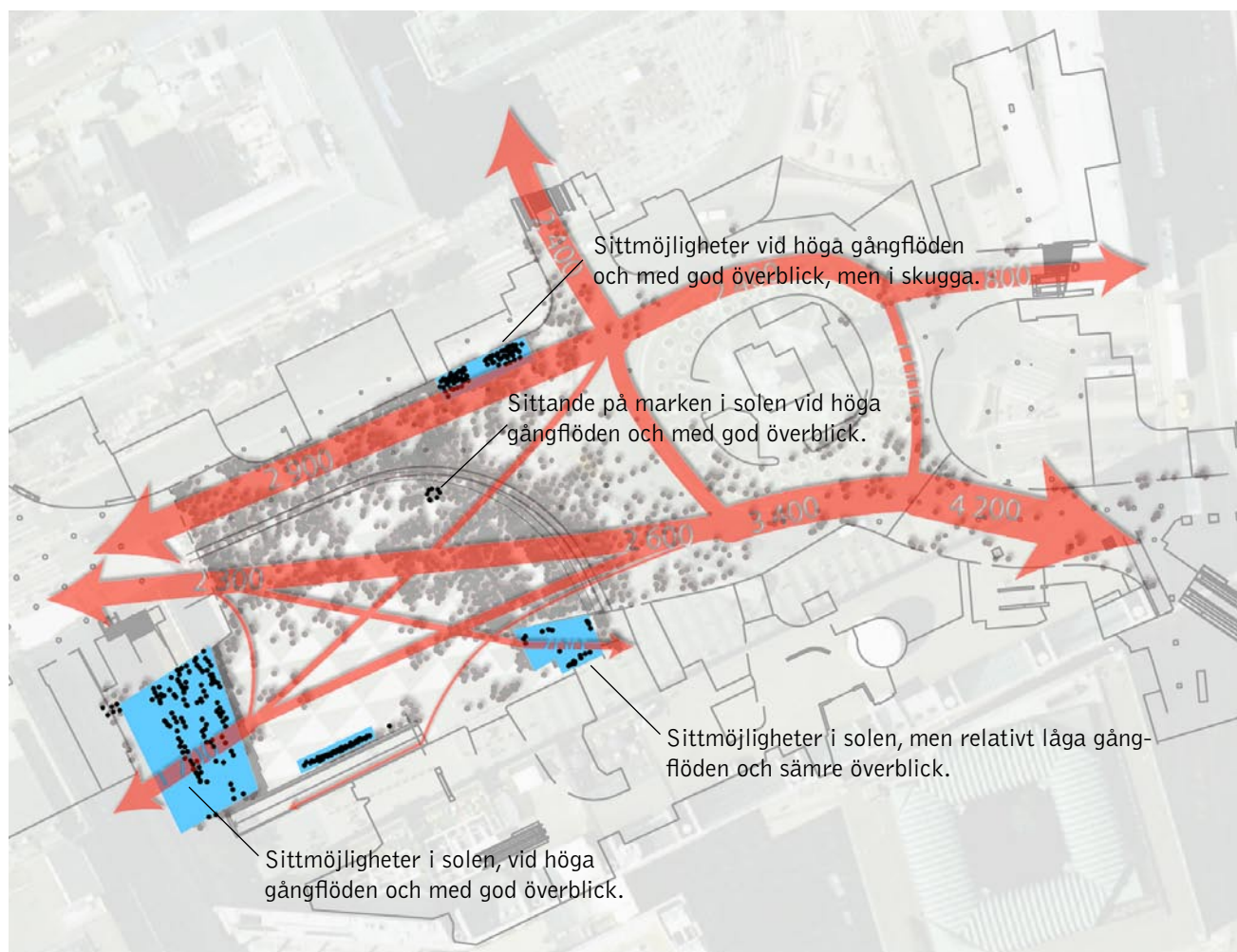
Sittmöjligheterna är begränsade på nedre Sergels torg, men de som finns används i hög grad. Många sätter sig till och med på marken, vilket är ett starkt tecken på nedre Sergels torg attraktivitet som plats att vistas på. De sittplatser som finns på nedre Sergels torg har olika förutsättningar, vilket på olika sätt bidrar till deras attraktionskraft. Framförallt används sittplatser i solen med god överblick över platsen och de människor som rör sig och vistas där. Bäst förutsättningar har Sergeltrappan, vid sidan av Konserthustrappan Stockholms mest välkända sittplats.

”Välansvända torg i städer världen över kännetecknas i mindre grad av solljus, rumsform och estetik, som just möjligheten att sitta socialt och fysiskt bekvämt. Sittplatsen är alltså den enda av alla gestaltningsfaktorer som i sig kan dra till sig vistelse. Valmöjligheten av sittplatser är också viktig, att kunna välja mellan sol och skugga. Särskilt sittplatser i söderläge är populära.” (William H Whyte)

”City är dränerat på sittplatser. Möjligheten att sitta i staden är en viktig del av en välfungerande stad utifrån ett stadslivsperspektiv. Om det inte finns tillräckligt många och välgjorda sittplatser längs de primära gångstråken blir staden ett genomgångsrum och inte en uppehållsplats för stadens invånare, (och därmed oattraktiv).” (Jan Gehl)

Sergeltrappan, solig och med god överblick över folklivet.

Människor sitter helst på soliga platser med överblick över flöden och aktiviteter

3. Mötesplatser

3.1. Evenemang äger rum på platser med mycket människor och god exponering: på Plattan finns en unik sådan plats vid Östra Plattan

Plattan är platsen där Stockholm möts, och där Stockholm möter världen och är därmed en unik plats för spontana evenemang och demonstrationer i Stockholm. Det är främst i kanter på öppna platser men i direkt samband med stora gångflöden sådana möten och evenemang sker, utan att konflikter med passerande uppstår. Vid den södra delen av kanten mellan Plattan och Sergelarkaden finns en alldeles unik sådan plats med hög exponering mot gångflödet från tunnelbanan, gott om utrymme för publik, ett tak som skyddar mot regn och som samtidigt ger god akustik både mot Plattan och Sergelarkaden.

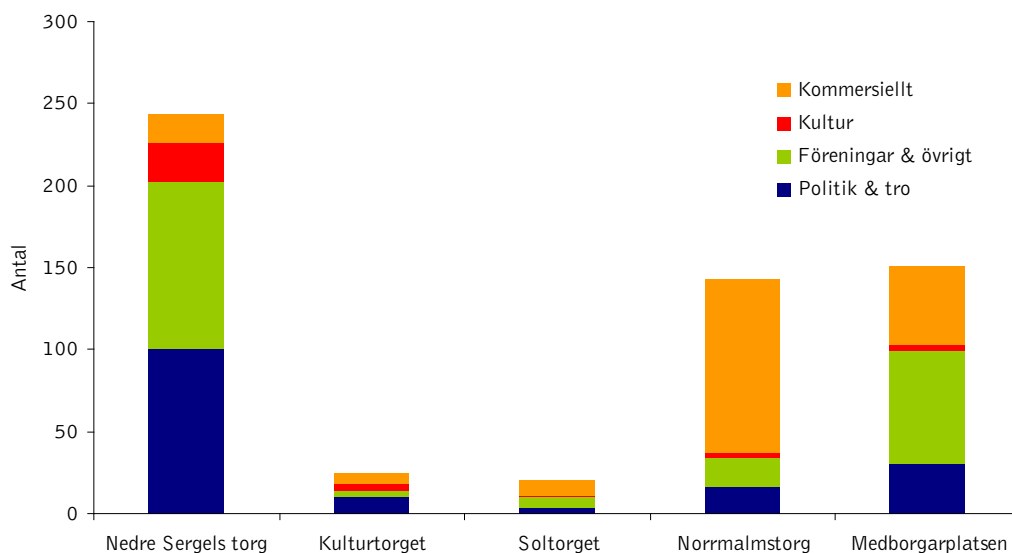
”En annan nackdel med en underjordisk värld är att stadslivet skiljs åt på olika nivåer i staden vilket innebär att den sociala interaktionen som skapas när människor möts inte sker i den utsträckning som den kunde göra.” (Jan Gehl)

3.2. Träffpunkter uppstår i kanter av öppna platser med god överblick helst nära kollektivtrafik: på Plattan finns sådan platser framförallt längs Arkadkanten, utanför tunnelbaneentrén och i Sergeltrappan.

Träffpunkter uppstår vid kanter på öppna platser med stor genomströmning där överblicken är god. På nedre Sergels torg har vi observerat att personer som tydligt står och väntar och inte är åskådare eller själva utövar någon utåtriktad aktivitet främst gör detta på tre platser. Mest använd som träffpunkt är tunnelbanans entré, men många står också och väntar längs Sergelsarkadens kant och i stora Sergeltrappan.

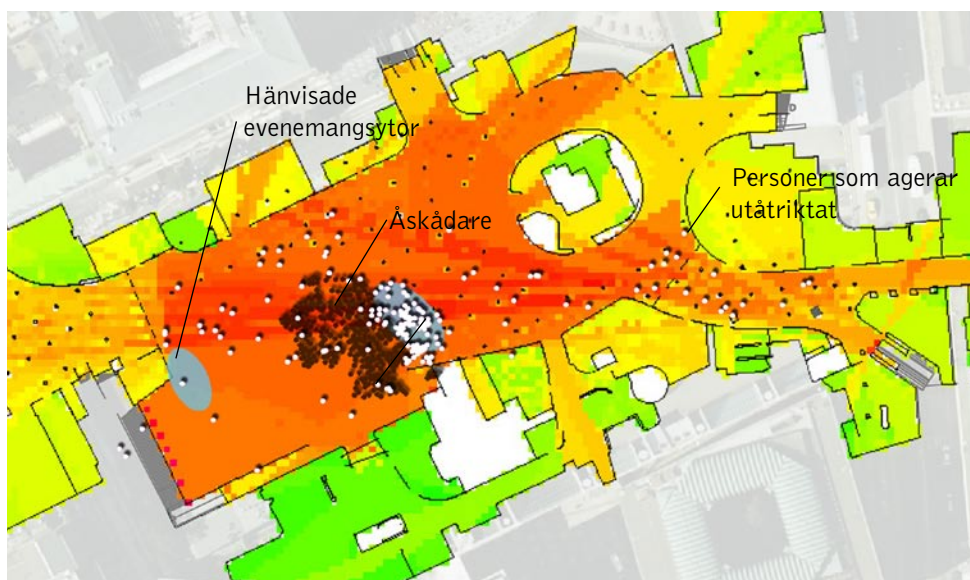

Evenemang vid Arkadkanten med åskådare både inne i Sergelarkaden och ute på Plattan

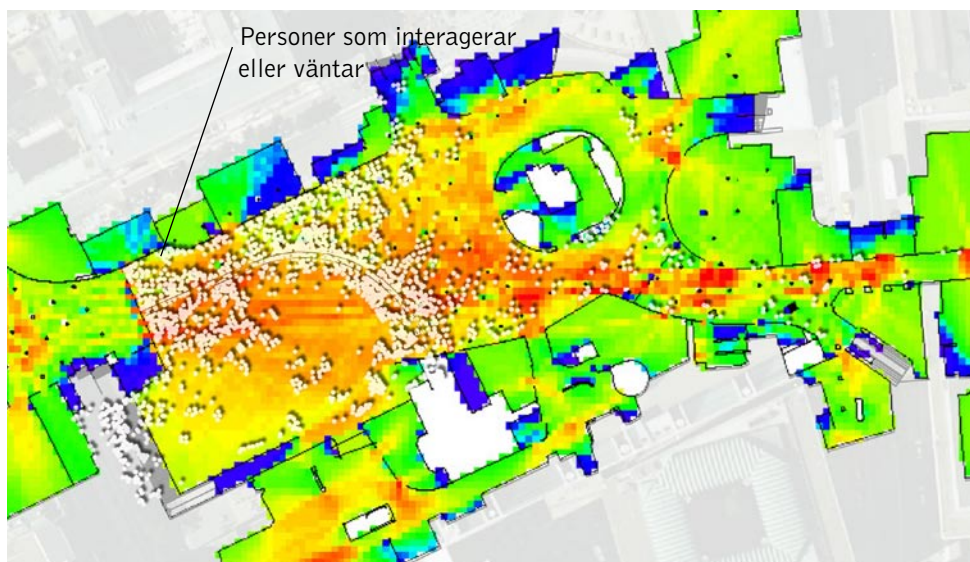

Nedre Sergels torg är Sveriges viktigaste evenemangstorg

Antal genomförda evenemang med tillstånd de senaste fem åren (källa: Trafikkontoret)

Utåtriktade aktiviteter följer den lokala rumsintegrationen

Interagerande och väntande sker gärna i mer överblickbara rum

Verksamheter

4.1 Besöksberoende verksamheter främjas av exponering mot välbesökta vistelseytor, stråk, butiker och kollektivtrafik: Östra arkaden är dåligt exponerad.

När det gäller handeln kan man säga att närhet till välbesökta offentliga platser "säljer". Två exempel är Åhlens vid Sergels torg och Sturegallerian vid Stureplan. Det handlar om en kombination av vistelse och flöden. God genomströmning är oftast en förutsättning för omfattande vistelse. När människor stannar upp för att vistas eller mötas ökar benägenheten att besöka butiker och shoppa. Handeln vid nedre Sergels torg borde alltså uppmuntra vistelse i gränsen mot sina butiker, likt det vistas många människor utanför Sturegallerian, Åhlens och NK.

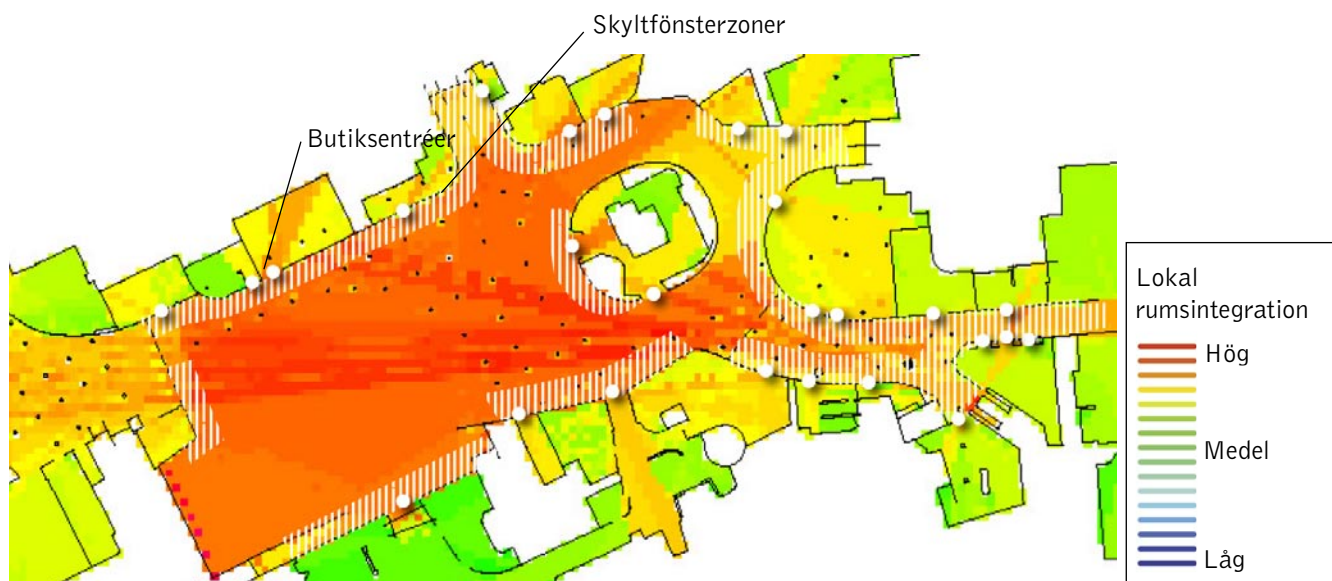
De flesta butiker på nedre Sergels torg har goda butikslägen med väl exponerade och tillgängliga entréer mot de stora gångflödena. Men butikerna i östra arkaden, bakom KappAhl's butik i superellipsen, ligger avsidet och har dålig kontakt med de stora flödena. Det är givet att närheten till tunnelbanan är en stor tillgång för butikerna på nedre Sergels torg.

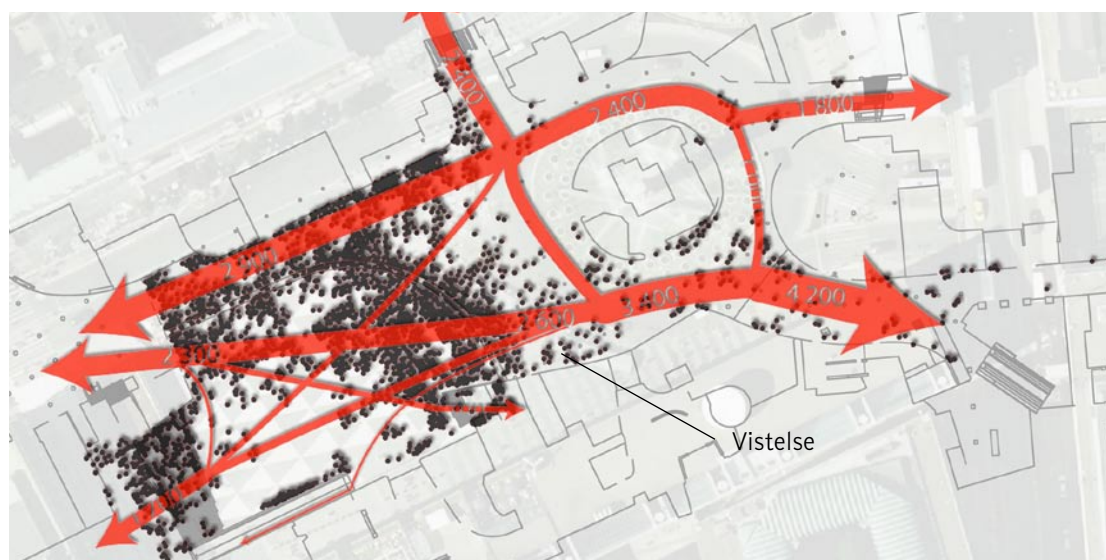
Åhléns entré är välexponerad från välbesökta vistelseytor, gångflöden och andra butiker

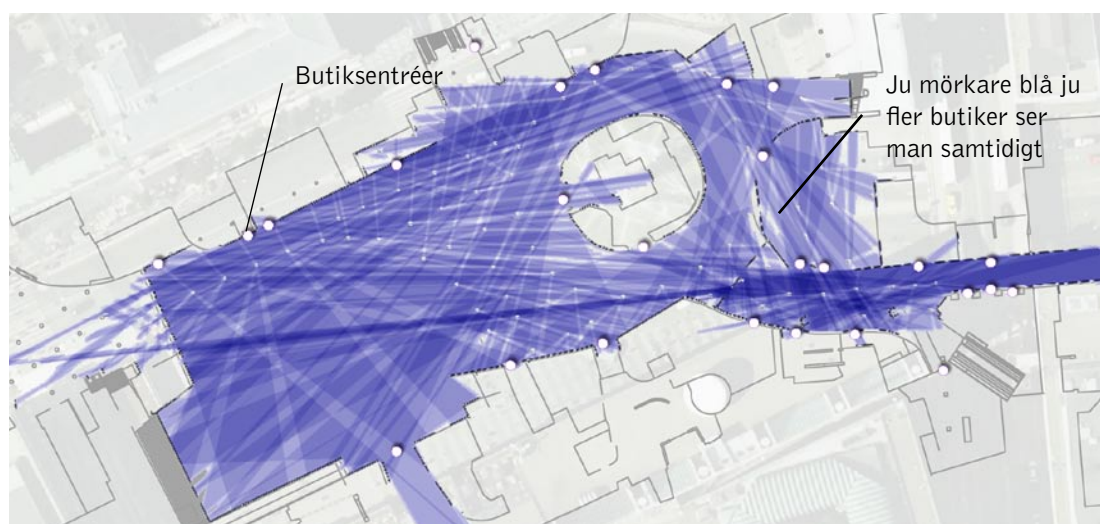
Nya entrén till Sturegallerian syns numera väl från flödet på Kungsgatan

Butiksentréer och skyltfönster i Östra Arkaden är minst tillgängliga

..och minst exponerade mot välbesökta vistelsezoner

Butiksentréernas exponering är störst i Sergelgången

4.2. För stora flöden som leder till trängsel begränsar förutsättningarna för shopping: idag förekommer ingen sådan trängsel på nedre Sergels torg

Även om stora flöden är en förutsättning för stora delar av handeln påpekar shoppingforskaren Paco Underhill att folk starkt ogillar och undviker situationer där trängseln blir så stor att man stöts till, vad han kallar *butt-brush effect*. Sådan trängsel är uppenbarligen även ett stort hinder för olika former av vistelse som till exempel uteserveringar. Idag blir aldrig flödena så stora på nedre Sergels torg att sådan trängsel uppstår. Till stor del beror det på torgets öppenhet vilket ger gott om utrymme och möjlighet till alternativa vägar att röra sig.

”Trängsel är dåligt för butikerna eftersom man inte kan stanna framför skyltfönster. Det innebär också att det är svårt att stanna för att prata eller titta på något. Trängsel utesluter människor med speciella behov som barn, äldre och rörelsehindrade.” (Jan Gehl)

Trängselmått

Vistelsesträngsel (Gehl, Arkitektura): över 600 Pers/timme/meter

Obehagsträngsel (Arkitektura): över 900 Pers/timme/meter

Utifrån Spacescapes gångtrafikräkning maximalt uppmätt gångflöde i entrén till Sergelgången: 560 Pers/timme/meter

Sergelgången med ett flöde av 560 pers/timme/meter vid skjutglasdörrarna till Sergelarkaden under maxtimmen är under trängselnivån.

Östra Sergelarkaden är den minst tillgängliga delen av Sergelarkaden

5. Offentlighet och trygghet

5.1. Plattan är sannolikt Sveriges mest offentliga rum givet platsens centrala läge, överblickbarhet, besöksstryck och mångfald. Här hörs intressegrupper som annars saknar röst i den offentliga debatten.

Offentlighet är inte något i sig givet för stadens öppna platser. Det avgörande är hur mycket, på vilket sätt och av vem platserna används. Givet platsens centrala läge, öppenhet och ovanligt intensiva och rika användning är Sergels torg och särskilt Plattan förmodligen inte bara Stockholms utan Sveriges mest offentliga plats. Särskilt om man väger in platsen oerhörda symbolvärde som hjärta i huvudstaden. Detta ställer ovanligt stora och svåra krav på förändringar av platsens rumsliga struktur och utformning.

För det första är nedre Sergels torg i ett stadslivsperspektiv inte en utan flera platser. Dessa olika delrum har olika förutsättningar och ger upphov till helt olika former och uttryck för stadslivet.

De mest använda och mångsidiga offentliga rummen finns i kanten av Plattan. Dessa kännetecknas av att vara väldefinierade av kanter i form av väggar, trappor eller pelare som gör att man kan vistas där med 'ryggen fri', men med god överblick och i närhet av det huvudsakliga gångstråket. Människor som vistas vill i allmänhet se andra men är mindre intresserade av att synas själva (människor attraherar människor).

Mindre använt är de centrala delarna av Plattan och den inre delen av Sergelarkaden. Här är också mångfalden av användningssätt påtagligt mindre. Den förra platsen kännetecknas av en svag definition, man har inte ryggen fri någonstans, och den senare av i sammanhanget stor avskildhet, man har dålig överblick och genomströmningen är påtagligt mindre. Gemensamt för båda är att de saknar sittmöjligheter. Plattan är en stor yta där människor sällan vistas i dess mitt, så länge inte syftet är just att exponera sig.

"Ett av de mest särpräglade torgen är Sergels torg som utgör inte bara Citys mittpunkt utan också hela Stockholms mittpunkt. Det är här demonstrationer och firandet av idrottsjältar sker." (Jan Gehl)

"Människor attraherar människor. Spontana uppträdanden skapar möten mellan människor och attraherar mer vistelse." (William H Whyte)

Plattans offentliga rum har blivit en viktig symbol för det öppna samhället

The map displays a city area with a central circular building. Red arrows indicate pedestrian flow, with labels such as 'Gångflöden' (Pedestrian flow) and 'Vistelse' (Dwellings). Black dots represent dwellings. The map shows a central area with a large circular building and surrounding streets.

SPACEscape Nedre Sergels torg som passage och vistelyta

5.2. Graden av offentlighet inskränks av närvaron av t.ex. vakter, butiksanställda, cafégäster, och kriminella, vilka alla på olika sätt utövar social kontroll.

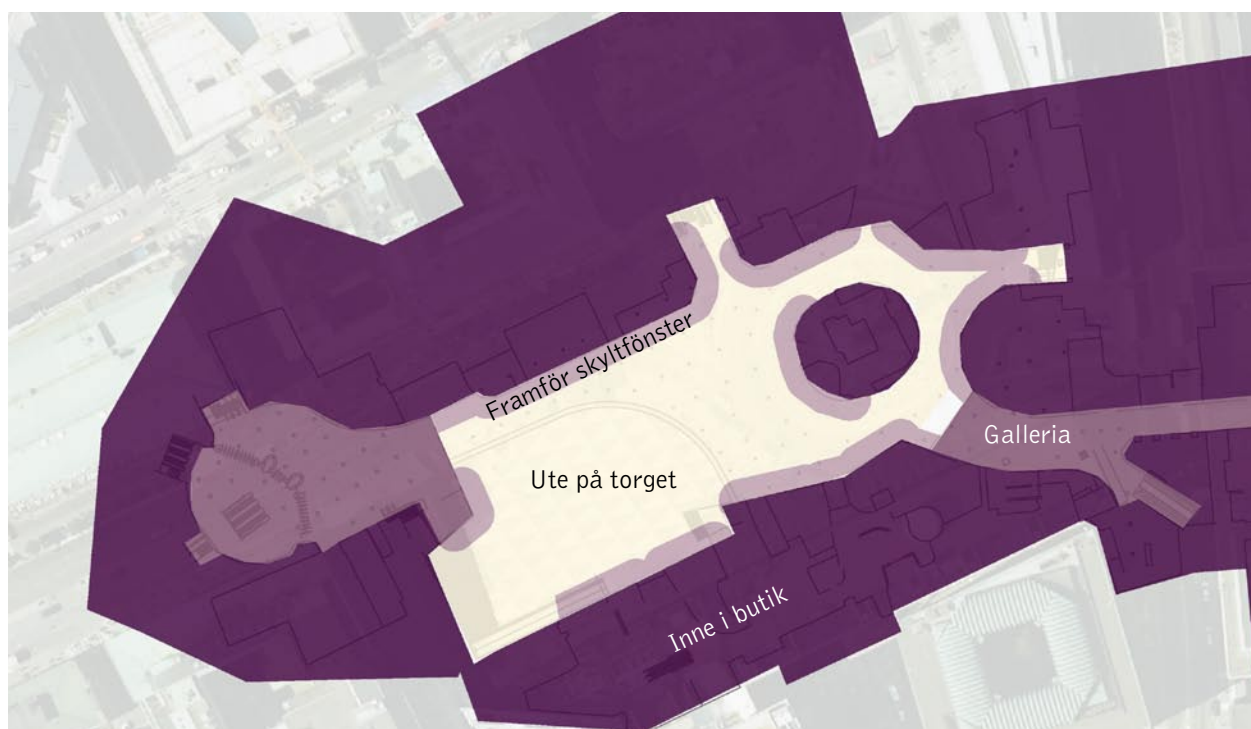
Det är inte enkelt att definiera vad offentlighet är (se t.ex. Gabrielsson 2007). Klart är att det handlar om öppenhet, att så många som möjligt skall kännas sig välkomna på en plats. Det är dock inte heller enkelt att prata om mångfald i absoluta termer eftersom det finns så många former av mångfald. Realiteten är, vilket syns väl på Plattan, att en öppenhet för vissa kan skrämman bort andra. Här finns en skör balans som måste vara själva kärnan i arbetet med Sergels torg - att skapa en så stor öppenhet som möjligt utan att för den delen tillåta en grupp eller ett intresse att dominera. De grupper eller individer man först tänker på när det gäller Sergels torg är de som stör eller skrämmer andra, där man ofta talar om att polisen ska ta hand om de "störande", vilket de också oftast gör. Men faktum är att det finns andra grupper som stör mångfalden och som utövar stark social kontroll på omgivning för att tjäna sina syften.

På nedre Sergels torg, särskilt i Sergelgången och Arkaden, har kommersiella intressen etablerat revir utanför sina skyltfönster och entréer, kontrollerade av butiksanställda och säkerhetsvakter. Ute i Sergelgången etapp 1 förekommer också gatuförsäljare (främst av telefonabonnemang) som etablerar mer tillfälliga revir. På liknande sätt har även uteserveringar på gator och torg kontrollerande verkan på stadslivet. Sådan informell övervakning kan vara positiv då den för många innebär att de känner sig tryggare men samtidigt kan den vara negativ eftersom den medför en begränsning av hur olika platser kan användas. T.ex. klagar butiksägarna i Arkaden på att det spelas för hög musik på Plattan.

Man brukar därför prata om att staden behöver "marginaler", platser där "allt" är tillåtet. Idag är Plattan en sådan plats, men en plats som polisen måste hårdbevaka för att det öppna och tillåtande offentliga rummet inte skall slå över i det otillåtna. Polisens arbete med att minska den utbredda kriminaliteten på Sergels torg måste även ses som ett arbete med att öka offentligheten på Sergels torg eftersom just kriminaliteten skrämmer bort många människor och verksamheter. Samtidigt måste de åtgärder man genomför noggrant analyseras och avvägas så att man inte minskar platsens unika öppenhet och händelsemångfald. Offentlighetens mycket känsliga balans mellan olika intressen kan lätt rubbas så att exempelvis starka kommersiella intressena blir dominerande, vilket kan ha en lika uteslutande effekt på vissa grupper och individer som kriminaliteten. Sammanfattningsvis finns det alltså ett komplext förhållande mellan trygghet och offentlighet som måste vägas på guldväg.

"I galleriamiljöer blir gränsen mellan vad som är privat och offentligt otydligare, alltså det offentliga blir mer privat och därmed mer kontrollerat." (William H Whyte)

"Det farligaste med de "ej önskvärda" är de planeringsåtgärder som sätts in för att få bort just dem. Det bästa sättet att tackla närvaron av de "ej önskvärda" är att göra platsen bättre för alla andra. Det är inget fel om en mer köpstark grupp vistas mer på en plats. Men det är inte i sann mening ett offentligt rum i fall inte de andra också är välkomna." (William H Whyte)

Graden av social kontroll i det offentligt tillgängliga rummet är minst en bit ut från skyltfönster ute på fria ytor.

○ Ute på torget – mycket begränsad social kontroll

● Framför skyltfönster –begränsad social kontroll

● Galleria med skyltfönster – påtagligt god social kontroll

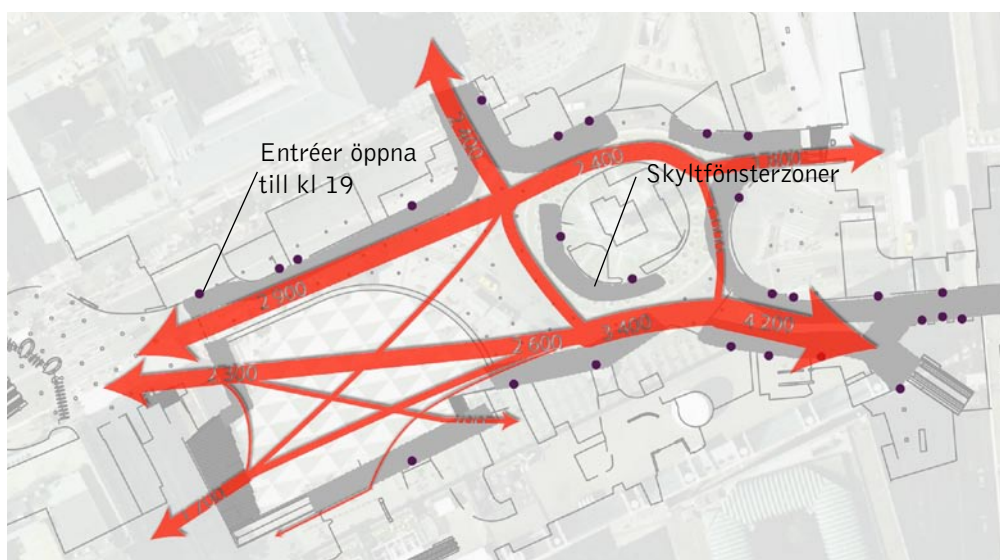

● Inne i butik – mycket hög social kontroll

5.3. Nedre Sergels torg upplevs av många som otryggt när butikerna stängt, på grund av förlorad informell övervakning

Befolkade stadsrum skapar i allmänhet trygghet. Efter klockan åtta på kvällen när butikerna stängt är det få som rör sig över Sergels torg, vilket gör att det inte finns många som kan vara vittnen till vad som sker. I Jan Gehls rapport från 1990 konstateras att ett av de största problemen i Stockholms City är dess slutna bottenvåningar, vilka dessutom ofta återfinns på stora kvarter med få tvärgator. Den sociala kontrollen från butikers entréer och skyltfönster ökar i takt med att gångflöden sjunker. Kvällsaktiva entréer skulle alltså ha stor betydelse för den informella övervakningen. Man behöver här inte bara tänka sig butiker och restauranger, exempelvis Kulturhuset förefaller här kunna spela en central roll.

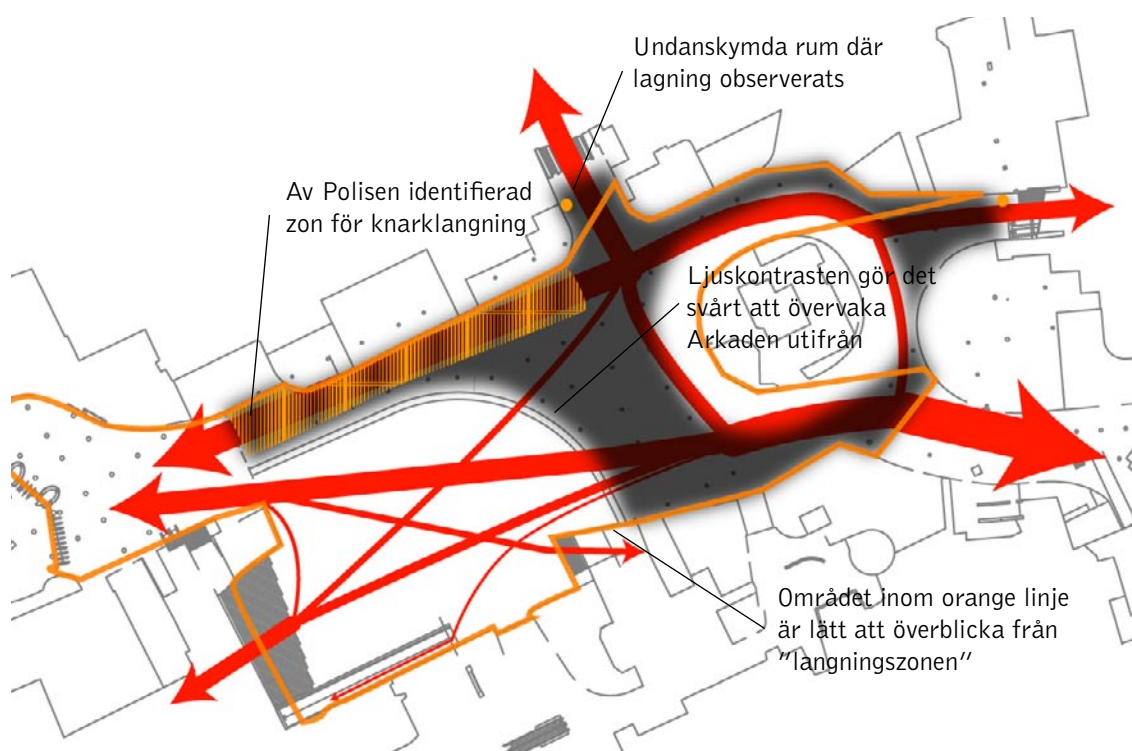
"Antalet och spridningen av kvällsöppna restauranger och butiker, bostäder samt studieplatser påverkar upplevelsen av hur tryggt det känns att röra sig i staden under dygnets alla timmar. Underjordiska passager har ett problem att de kan upplevas otrygga att gå i när butikerna är stängda och när få människor går i passagerna." (Jan Gehl)

5.4. Ej önskvärda (kriminella) aktiviteter sker i svårövervakade rum med god överblick: på nedre Sergels torg gäller detta framför allt västra Sergelarkaden

Det finns även en rumslig logik för ej önskvärda aktiviteter som till exempel olika former av kriminalitet. Detta är ett komplicerat kunskapsområde men en grundläggande insikt är att olika former av kriminalitet föredrar olika rumsliga situationer. På nedre Sergels torg handlar det främst om knarkhandel där förövarna eftersträvar god överblick samtidigt som de själva vill vara svåra att övervaka. Ljuskontrasten mellan Plattan och Sergelgången, tillsammans med den stora genomströmningen av människor skapar just dessa förutsättningar. Från detta utgångsläge finns dessutom möjligheterna att dra sig undan till mer ostörda platser för att slutföra vissa transaktioner eller gå ut på Plattan för att exponera sig, vilket under våra observationer visat sig vara en vanlig metod att kyla ned situationer som hotar att utveckla sig till bråk.

"Den stora mängden passerande från tunnelbanan tillsammans med möjliga smitvägar ut till omgivande gator eller in till tunnelbanan samt övervakningssvårigheter skapar idealiska förutsättningar för illegal handel under Sergelarkadens tak, framför allt nära tunnelbanan." (Hans Örtendahl, Citypolisen)

Rumslig logik bakom ej önskvärda (kriminella) aktiviteter

Utvärdering av förslagen till inglasning

1. Gångflöden

1.1. Förslagen förändrar inte nedre Sergels torgs isolering från stadens huvudgator, vilket särskilt märks kvällstid.

Förslagen förändrar inte nedre Sergels torgs grundproblem, vilket är dess rums-
liga isolering, särskilt kvällstid, vilket gör att platsen inte är en naturlig del av det
allmänna gångflödet på Norrmalm. Nedre Sergels torgs gångflöden kommer även i
fortsättningen att vara genererade av tunnelbanan och verksamheter som butiker och
arbetsplatser, vilket naturligtvis slår särskilt hårt kvällstid.

1.2. Förslagen bryter den centrala siktaxeln och styr om gångflödena under tak, vilket kan skapa trängsel inne i arkaden och ett mindre befolkat Plattan

Sergels torg och särskilt Kulturhuset är ett bra exempel på hur glasväggar sällan får
den lätta och luftiga transparens som ofta eftersträvas. Särskilt utifrån blir glasväggar
ofta en lika solid barriär som andra väggar. Den föreslagna glasväggen längs arkad-
kanten bryter den centrala siktaxeln och styr om gångflödena till västra Arkaden,
vilket dels kan skapa trängsel där och dels bidra till ett mindre befolkat Plattan.
Prognosen visar att förslagen med stor sannolikhet kommer att ge upphov till ett
mycket annorlunda Sergels torg än idag, där den absoluta huvuddelen av gångflödena
kommer att äga rum under tak och längs vissa stråk nå upp till trängselnivåer. Samti-
digt kan flödena över Plattan komma att mer än halveras, vilket ofta även innebär
minskad vistelse. Det vill säga ett nedre Sergels torg som mer kommer att få karak-
tären av dels en mycket intensivt använd galleria och dels ett betydligt mer ödsligt
offentlig rum än vad vi lärt känna.

En glasvägg är oftast inte transparent från utsidan

Glasvägg från insidan

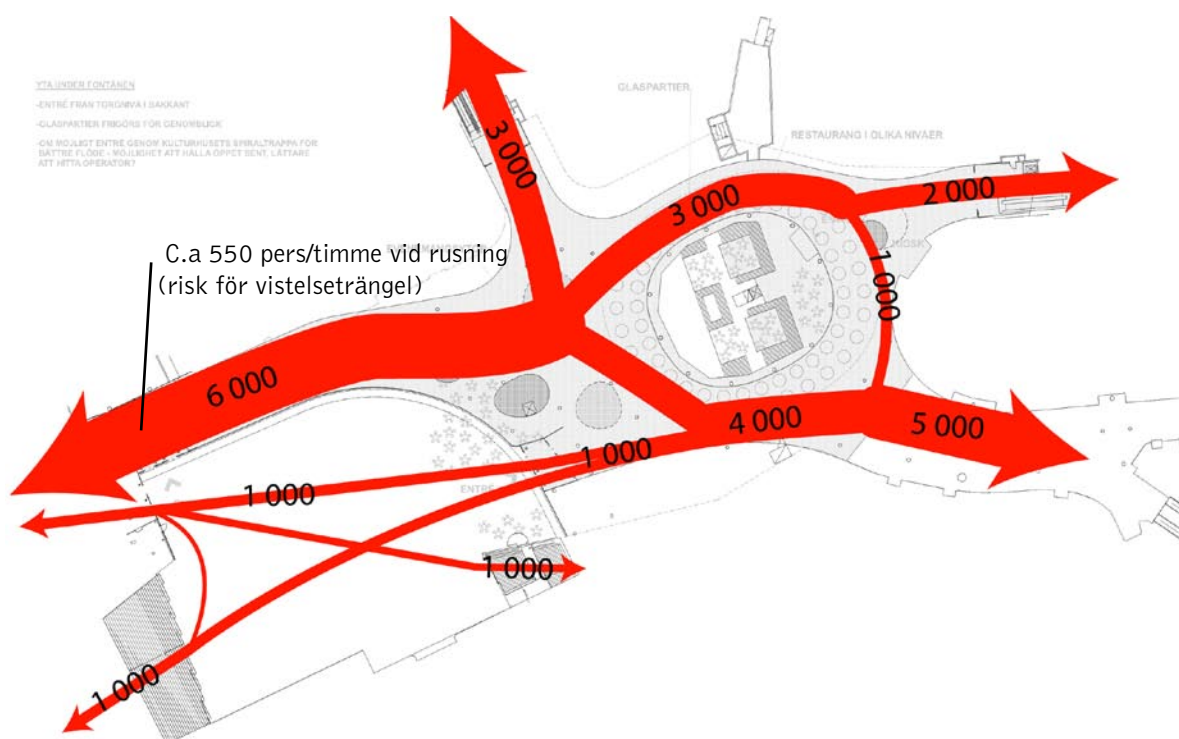
Analys - Förslag

Den övergripande rumsintegrationen i City förändras inte i City kvällstid

Lokal rumsintegration i Nedre Sergels torg förändras radikalt

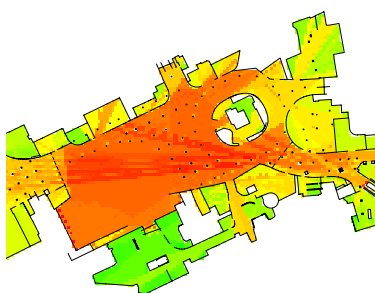

Uppskattade gångflöden (maxtime)

Analys - Idag

Övergripande rumsintegration i City kvällstid

Lokal rumsintegration

Gångflöden

2. Utvärdering - Vistelse

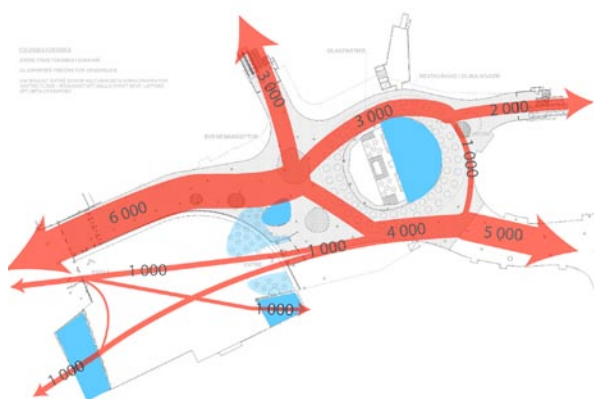
2.1. Glasväggen skapar ett överblickbart flödesrum inne, men tar bort det överblickbara uterummet under tak i Arkadkanten

Glasväggen gör att överblickbarheten generellt sjunker i de delar av nedre Sergels torg som befinner sig under tak. Inom detta rum kommer dock överblickbarheten fördela sig mer jämnt. Detta tillsammans med större gångflöden även i östra Arkaden som tidigare hade låga flöden, kan man tänka sig att det här uppstår nya platser som kan bli populära för vistelse, särskilt om de kombineras med någon utåtriktad verksamhet som caféer. Det för Plattan karaktäristiska spontana vistelserummet längs arkadkanten försvinner sannolikt och vistelse på Plattan kan därmed tänkas främst ske i anslutning till ett nytt café eller planerade evenemang.

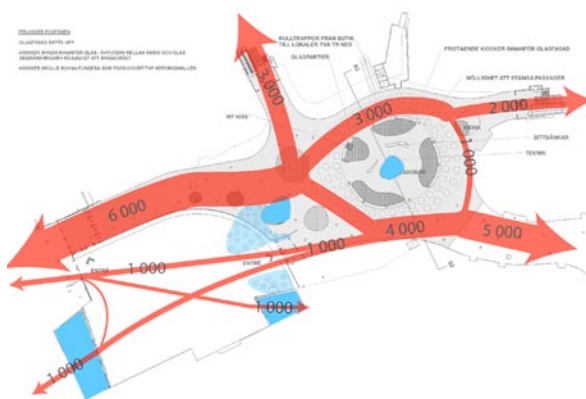
2.2. Sittmöjligheterna har ökat inne men ej ute, antalet händelser och folk att titta på har reducerats på Plattan

Med förslagen ökar sittmöjligheterna under tak vid caféer men allmänna sittplatser saknas. På Plattan tillkommer inga nya sittmöjligheter samtidigt som mängden människor i rörelse minskar påtagligt, vilket ofta är den viktigaste attraktionen för vistelse.

Analys - Förslag

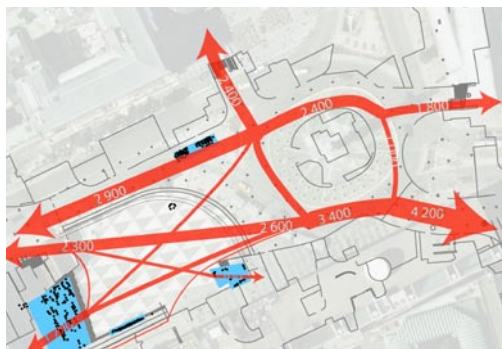

Sittplatser förslag 1

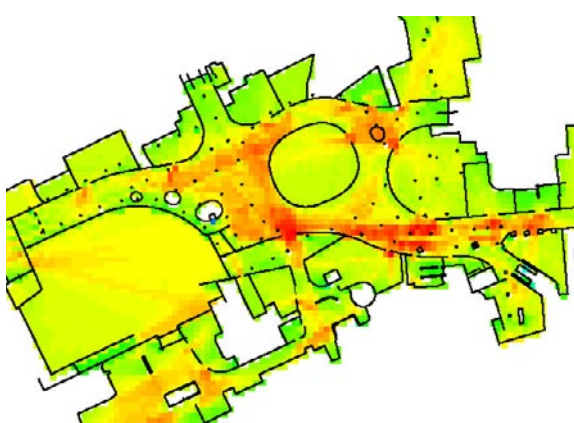
Sittplatser förslag 2

Analys - Idag

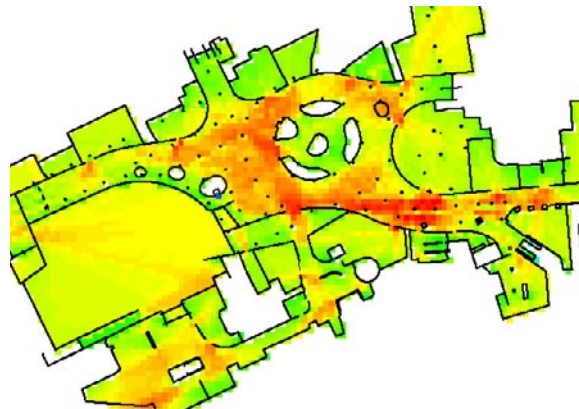

Sittplatser

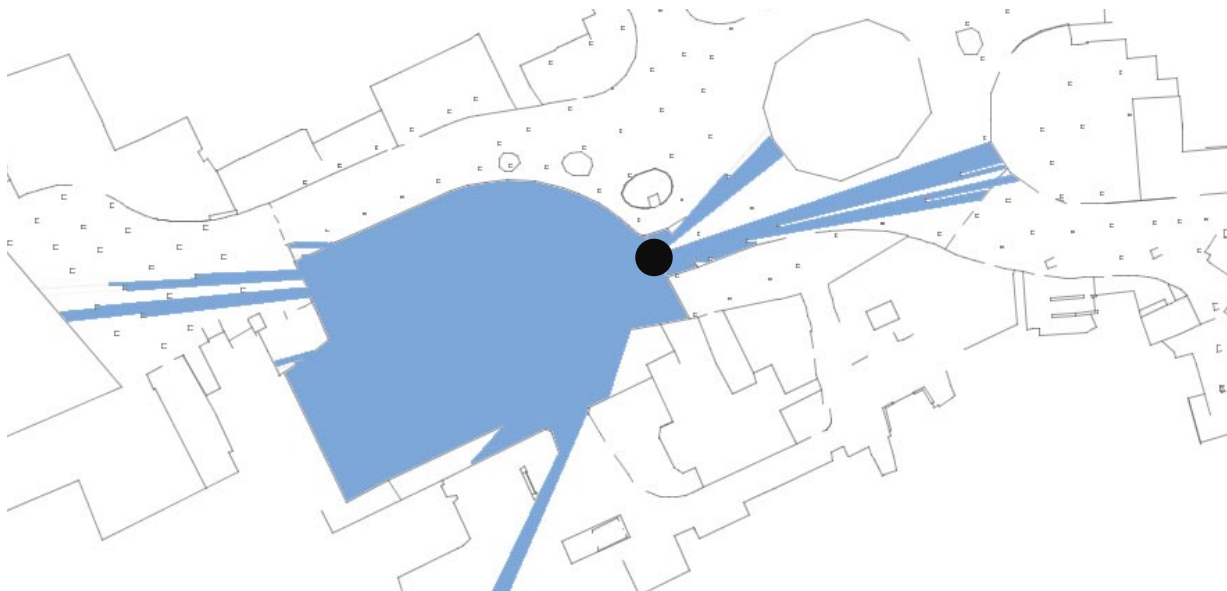
Analys - Förslag

Överblickbarhet i förslag 1 förändras radikalt

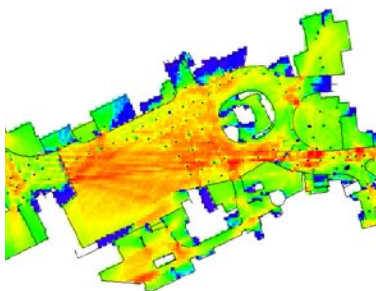

Överblickbarhet i förslag 2 förändras på liknande sätt

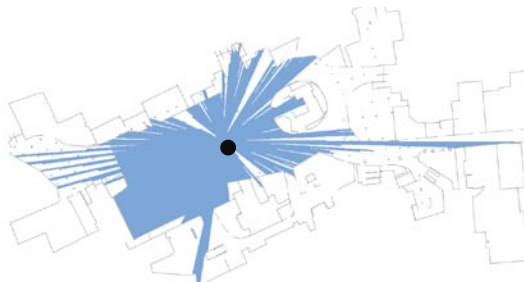

Begränsat synfält in i Arkaden från sergelarkadens östra entré

Analys - Idag

Överblickbarhet

Överblickbarhet från kanten mellan Plattan och arkaden är idag god

3. Utvärdering - Mötesplatser

3.1. Plattan blir en mindre aktiv mötesplats på grund av det minskade gångflödet och minskad överblickbarhet

Det påtagligt minskade gångflödet över Plattan liksom den minskade överblickbarheten, gör den betydligt mindre attraktiv som mötesplats och spontan evenemangsyta. Det är frågan om platsen kan behålla sin unika roll som mest offentliga och sammansatta plats i Stockholm. Den föreslagna porten i glasväggen gör att den spontant uppkomna evenemangsytan måste flytta och det är inte säkert att den återuppstår.

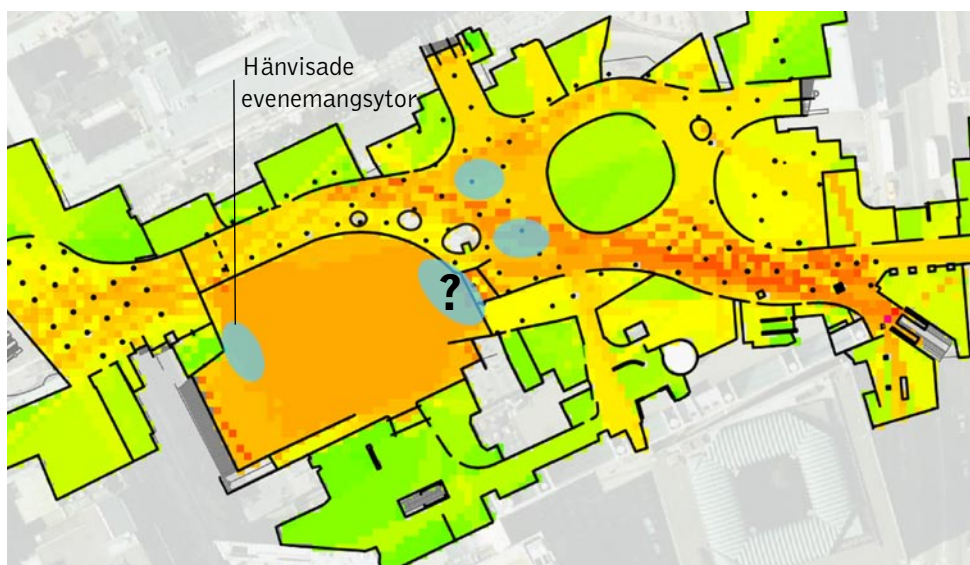
3.2. Ytan utanför tunnelbaneentrén är inte omhändertagen för väntande, framförallt överblickbarheten är begränsad

Ytan utanför tunnelbaneentrén har i förslagen mycket begränsad överblick, vilket är olyckligt för orienterbarheten vid denna viktiga punkt med stora flöden. Den är heller inte medvetet utformad för väntande, vilket med stor sannolikhet kommer att bli ett vanligt bruk av platsen. Detta sammantaget kan ytan komma att bli konfliktfylld och exempelvis ge upphov till stockningar i gångflödet.

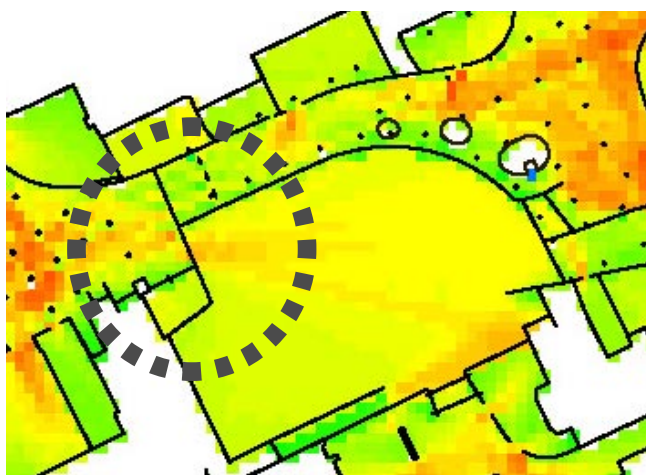

Plattan är idag en av få fungerande "Speakers corner" i Stockholm

Analys - Förslag

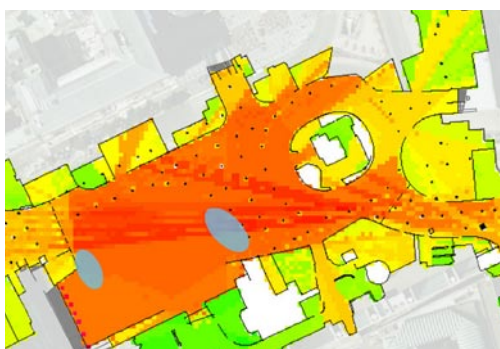

Hänvisade evenemangsytor ute på Plattan hamnar mera perifert sett till den lokala rumsintegrationen

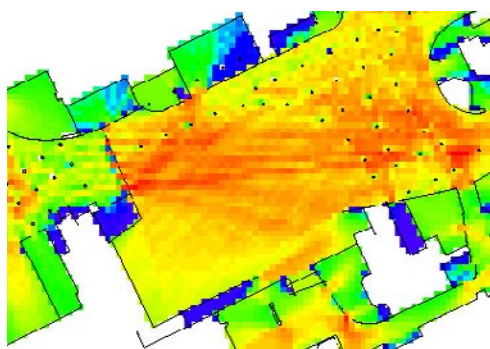

Överblickbarhet vid entrén till tunnelbanan blir begränsad

Analys - Idag

Lokal rumsintegration och hänvisade evenemangsytor

Överblickbarhet vid entrén till tunnelbanan

4. Utvärdering - Verksamheter

Dagens handelsstrategier världen över har insett att handel inte är en tillräckligt stor attraktion i sig. Shoppingcentra som bara har handel har allt svårare att överleva, de som växer och utvecklas är de som lyckas integrera handel med andra attraktioner som evenemang, kultur, transportnoder mm. Det är således avgörande för handeln kring Sergels torg att platsens stora kulturella och sociala potential som Stockholms absoluta mittpunkt utvecklas och stärks.

4.1. Gångflödena blir större och kommer närmare Arkadens butiker men potentiella kunder på Plattan avskärmas helt

Förslagen leder till att gångflödena i påtagligt högre grad styrs närmare butikernas entréer och skyltfönster, vilket är gynnsamt för dessa så länge flödena inte blir alltför stora. Den del av nedre Sergels torg som befinner sig under tak och bakom den nya glasväggen får därmed en tydligare karaktär av inomhusgalleria. Plattan blir däremot avskärmd från denna kommersiella verksamhet och måste själv attrahera sina besökare. Vi får alltså en betydligt mer uppdelad användning av nedre Sergels torg som skiljer sig starkt från dagens mer sammansatta situation. Man kan också tänka sig att sammansättningen bland människorna som vistas på Sergels torg får en mer köpstark karaktär.

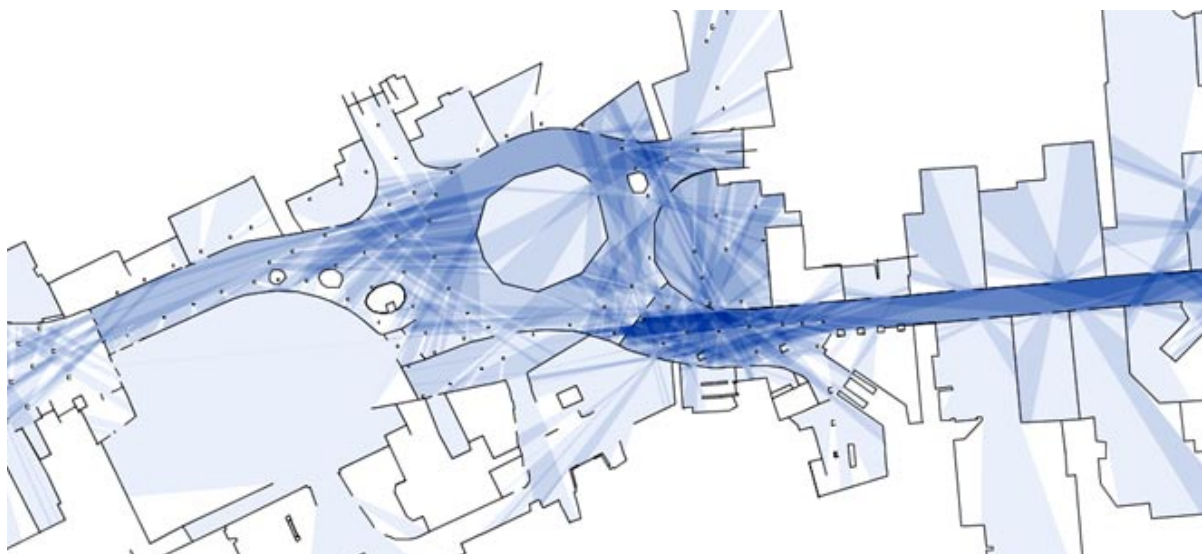
4.2. Många butiksentréer ligger bra till men butikerna bakom superellipsen befinner sig fortfarande i ett bakvatten i de båda skisserna

Flödena förskjuts närmare butiksentréerna vilket borde gynna flöden in och ut ur butikerna. Området bakom superellipsen förblir i båda skisserna mer avskilt än övriga delar av nedre Sergels torg. Analysen av skiss 3 visar dock på hur en bättre genomsiktighet av superellipsen avsevärt kan motverka denna bakvatteneffekt.

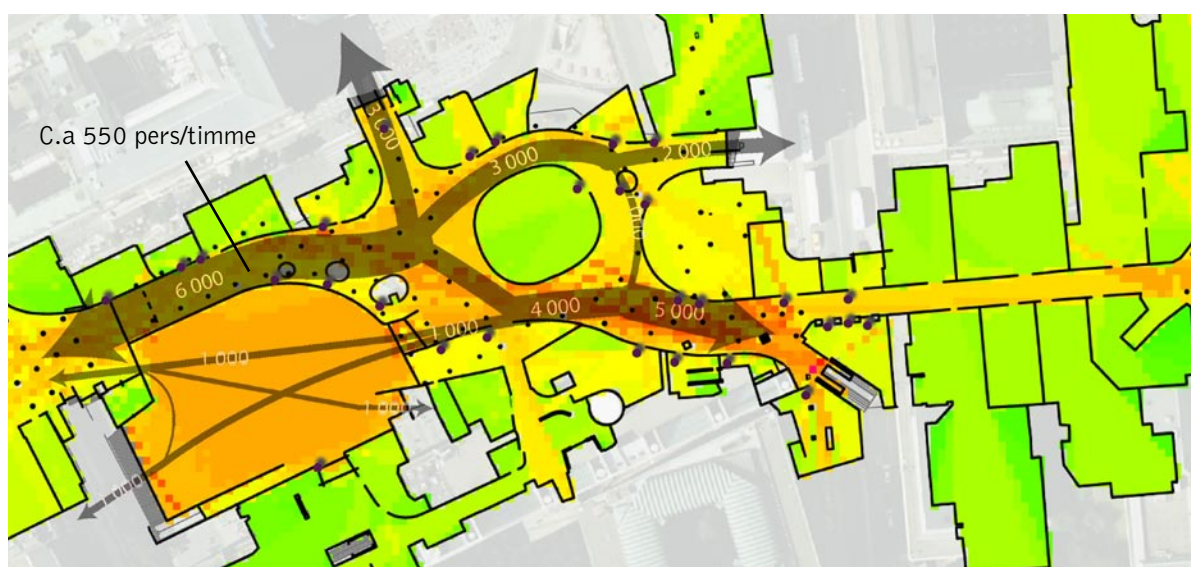
4.3. Trängsel kan skapas i västra Arkaden till tunnelbanan vilket förhindrar shopping

Under rusningstid kan gången från tunnelbanehallen ut i Sergelgången drabbas av viss trängsel, särskilt som besöksstrycket antas stiga på grund av den ökade attraktiviteten i Sergelgången som helhet. Det är inte sannolikt att rummet mellan pelarna och glasväggen inomhus blir en naturlig passage eftersom överblickbarheten är begränsad. Detta rum riskerar att bli något av ett ingenmansland när det inte är rusningstid.

Analys - Förslag

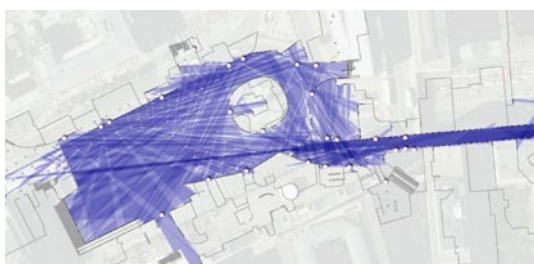

Exponeringen av butiker är fortfarande högst i Sergelgömmen.
Plattan blir helt avskärmd.

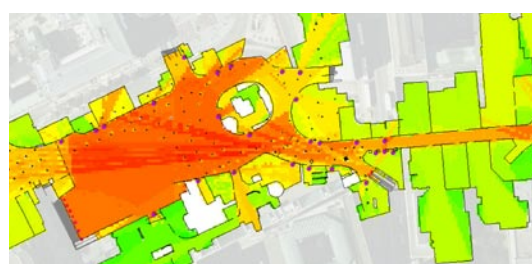

Lokal rumsintegration och flöden flyttas närmare butikerna

Analys - Idag

Exponering av butiker

Lokal rumsintegration

5. Utvärdering - Offentlighet och trygghet

5.1. Offentlighetens karaktär förändras sannolikt både i Arkaden och på Plattan.

De ökade gångflödena och den goda överblickbarheten ger Arkaden en påtagligt offentlig karaktär. Samtidigt blir det en starkt kommersiellt kodad offentlighet. Plattans karaktär av offentlig plats minskar i detta avseende däremot och får en mer ceremoniell karaktär som monumental förplats till Kulturhuset, något som medvetet måste följas upp i detaljutformning och programmering av platsen.

5.2. Den inglasade Arkaden kommer att kontrolleras hårdare och upplevas som mer trygg, situationen på Plattan är mer oklar.

De ökade gångflödena, den goda överblickbarheten och närheten till aktiva entréer gör Arkaden till en plats som har goda förutsättningar att upplevas som trygg. Till detta bidrar även att den inglasade Arkaden kommer att få en starkare informell övervakning. Situationen längs glasväggen på Plattan får också en starkare informell kontroll, med god överblickbarhet från Sergels torgs övre plan och samtidigt färre människor och mindre skugga att dölja sig i. Däremot är det mer oklart vad som händer med det mångfaldiga livet i kanten på Plattan och Arkaden. Sannolikt flyttar en del av detta ut på torget men det blir inte längre någon tydlig kant, där man har ryggen fri, att uppehålla sig vid. Caféer i kanten på Plattan riskerar också att störa de spontana aktiviteter och uppträdanden som idag uppstår på Plattan, eftersom dessa därmed blir störningsmoment”.

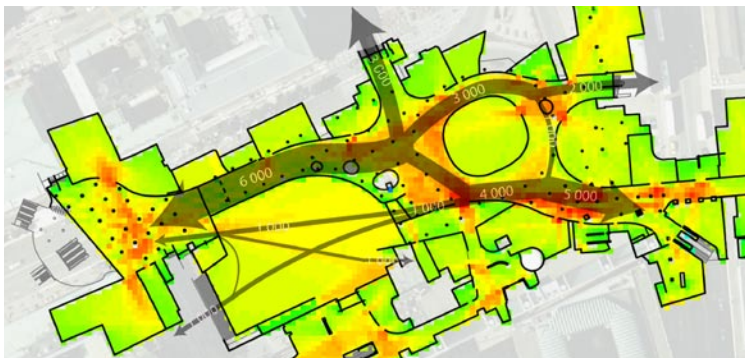
5.3. Den nya Sergelgången kan stängas av kvällstid, vilket samtidigt gör Plattan till en ännu mer isolerad ”död” grop.

Eftersom den nya Sergelgången inte är en viktig länk i staden så är det möjligt att stänga av den kvällstid utan att störa gångflödena i city, vilket kan lösa trygghetsaspekten kvällstid. Samtidigt blir Plattan i detta avseende betydligt mer problematisk som isolerad ”död” grop utan verksamheter kvällstid.

5.4. Ej önskvärda (kriminella) aktiviteter torde helt försvinna från Arkaden, ej heller uppstå längs glasväggen ute p.g.a övervakningsmöjligheterna.

Den vistelse som man idag från polisens sida vill få bort från Plattan, framförallt narkotikahandeln, kommer få svårt att existera i den nya Arkaden. Det verkar heller inte troligt att den återuppstår längs glasväggen ute på Plattan på grund av de avsevärt förbättrade övervakningsmöjligheterna från Sergels torgs övre plan.

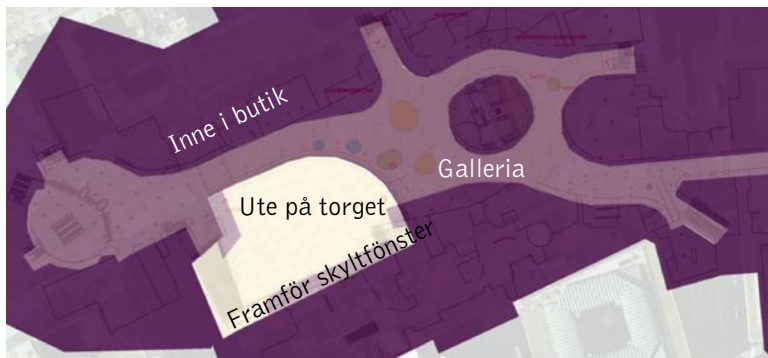
Analys - Förslag

Överblickbarhet och flöden. Goda förutsättningar för intensivt folkliv har skapats inne i Arkaden.

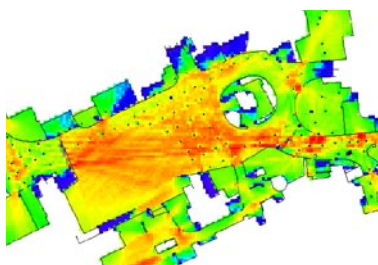

Överblickbarhet på nedre Sergels torg kvällstid är begränsad

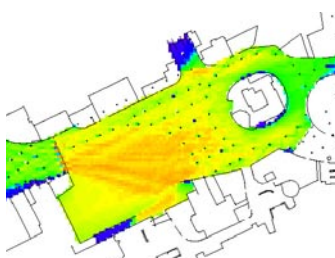

Graden av social kontroll på nedre Sergels torg har ökat.

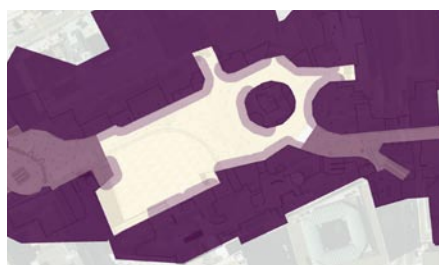
Analys - Idag

Överblickbarhet

Överblickbarhet kvällstid

Graden av social kontroll

Rekommendationer

Våra rekommendationer syftar till att vidmakthålla dagens utåtriktade folkliv på och kring Plattan, samtidigt som förutsättningarna för stadsliv och handel i den inglasade arkaden förbättras.

Våra förslag till åtgärder

Dessa sju åtgärds punkter tar utgångspunkt i de målsättningar som Stockholms stad formulerat för sin stadsmiljö, vilka tidigare redovisats i metodikkapitlet. Det handlar om att stödja Plattans offentlighet, ge gångflödet utrymme, öka den upplevda tryggheten, få in fler verksamheter och stärka Sergels torg som offentlig mötesplats.

1. Bredare entré utan vindfång till Plattan befolkas och ger aktivitet.

Vi föreslår att entrén från Sergelgången ut mot Plattan utformas så bred som möjligt och utan vindfång. (Kioskerna just innanför glasväggen föreslås också tas bort.) Detta öppnar upp för genomskiktighet och genomflöde. Genomflödet kan sägas vara Plattans pulsåder. Den bredare entrén innebär också att folk kan slinka in från båda sidor. Platsen får dessutom betydligt bättre överblick, vilket sammantaget gör platsen till en naturlig mötesplats och träffpunkt. Den ökade överblicken över hela arkaden från entrén gör också att förutsättningarna för handeln stärks genom att exponeringen ökar.

2. Indragen glasvägg till pelarraden ger plats för vistelse under tak på Plattan och ett tydligare innerum.

Vi föreslår att glasväggen dras in till den yttersta pelarraden längs arkadkanten så att den betydelsefulla kanten fredas. Det torde inte gynna kriminella aktiviteter då utrymmet lätt kan övervakas och blir en attraktiv vistelseplats för många andra. Därmed undviks även svåransända och svåröverblickbara rum inomhus, som zonen just innanför glasväggen. Arkadkanten kan få samma funktion som Svampen med sin sittmur på Stureplan, den skapar ett tydligt rum med god överblick som samtidigt ger skydd mot regn men som vid bra väder ändå är solbelyst. Det är fundamentalt för nedre Sergels torgs attraktivitet att man kan vistas i gränsen mellan livet på Plattan och den urbana handelsgallerian.

3. Sittplatser längs glasväggen i södersolläge ger attraktion och övervakning.

Vi föreslår att man skapar sittmöjligheter längs arkadkanten. Det behöver inte vara i form av bänkar, snarare bör det vara något nytt som smälter in i kanten. Det behöver heller inte kanske vara en bred sittyta, utan en liten avsatts som man kan luta sig mot. Utformningen av sittplatserna är en utmanande uppgift i sig. Vi vet att många sittmöjligheter i soliga lägen bidrar starkt till att fler människor vistas på platsen, som t.ex. Hötorgstrappan och Kungsträdgårdstrapporna. Särskilt rummet längs den tillbakadragna glasväggen längs arkadkanten, förefaller med väl utformade sittmöjligheter och utåtriktade verksamheter på Plattan kunna utvecklas till en av stadens mest populära vistelseplatser. Dessa sittplatser blir också en naturlig läktare för spontana evenemang. Offentliga sittplatser inomhus bidrar även till vistelsen inomhus och stärker handeln.

4. Längre siktstråk inomhus utan vrår och kiosker skapar orienterbarhet och trygghet.

Vi föreslår att vissa av butiksväggarna skjuts in och att kioskerna nära arkadkanten inomhus tas bort. Syftet är att skapa långa sammanlänkade siktlinjer. Det är av största vikt att den centrala siktaxeln i Sergelgångens förlängning mot tunnelbanan inte bryts. I övrigt bör flödet under tak till tunnelbanan också ha fri sikt och inte brytas av kiosker eller blockeras av evenemangsytor. Denna ökade orienterbarhet skapar både mindre risk för trängsel och en tryggare vistelse genom förbättrad överblickbarhet.

5. En öppen genomsiktlig superellips med ett mer offentligt innehåll (t.ex. kulturrum eller turist- och medborgarinfo) skapar enklare flöden och stärker platsens unika offentliga roll.

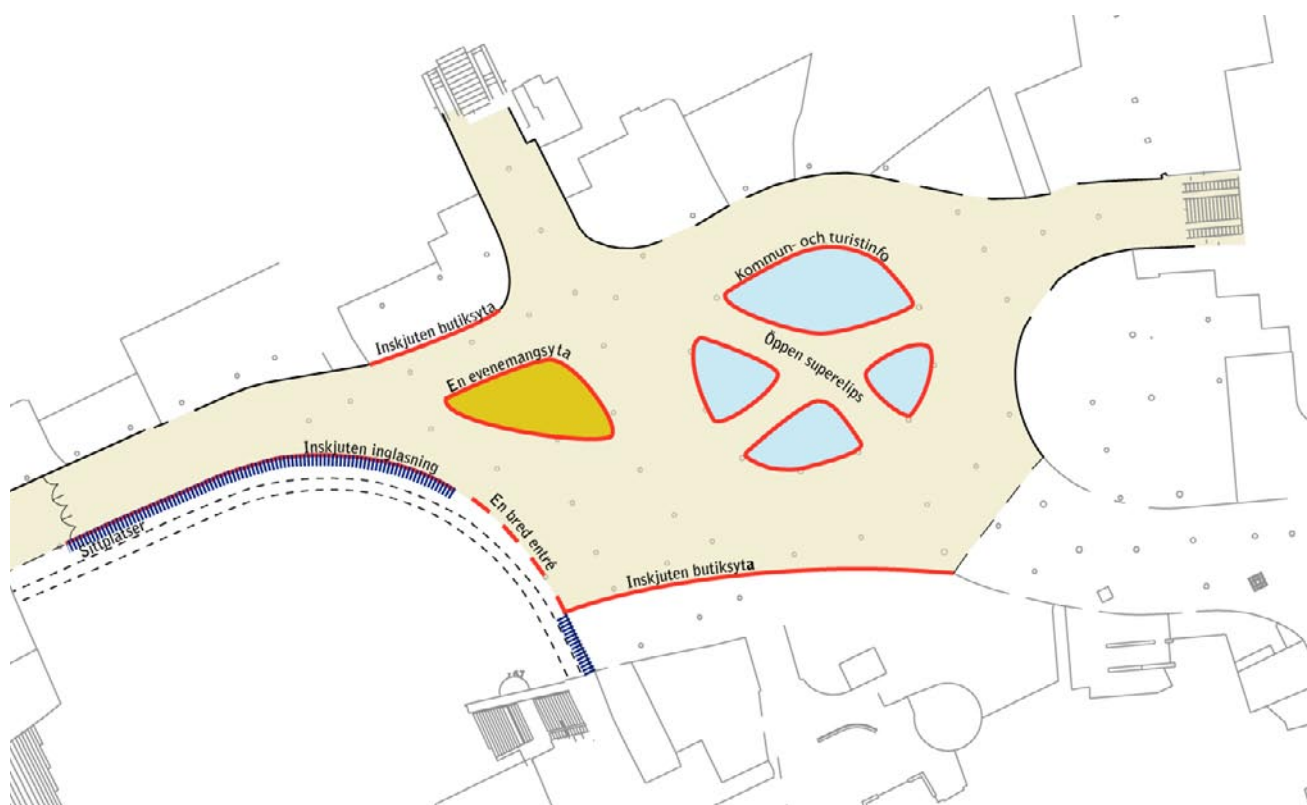
Vi föreslår att ytan under superellipsen, som idag används av KappAhl, bryts upp i fyra delar med genomkorsande stråk. Detta är likt skissförslag 2 men vi menar att de korsande stråken bör följa den nya Sergelgångens naturliga flödesrum, så att både baksidor aktiveras och genomströmning underlättas. Vi tror också att ett förstärkt offentligt innehåll, exempelvis förlagt just till superellipsen kan stärka platsens offentliga roll, vilken starkt bidrar till dess attraktivitet.

6. Ett öppnare förhållande mellan Kulturhuset och Plattan och Sergelgången förstärker ytterligare platsens offentliga roll

Vi föreslår att Kulturhuset får en så öppen relation till Plattan och nya Sergelgången som möjligt genom fler entréer och aktiva lokaler och verksamheter mot torget. En mycket viktig faktor för att ett stadsrum ska bli och kännas levande är att omgivande byggnader öppnar sig mot rummet, med entréer och fönster. Kulturhuset utgör en enorm potential som inte tillvaratagits nere på Plattan på samma sätt som på gatunivån. Helst skulle delar av Kulturhusets verksamheter kunna flyttas in i superellipsen.

7. Genom att stänga av Sergelgången kvällstid då butikerna inte är öppna ökar man närvaron på Sergels torgs övre plan vilket ökar tryggheten.

Vi föreslår att hela Sergelgången stängs av kvällstid då butikerna är stängda. Eftersom nedre Sergels torg inte är en viktig länk i stadens naturliga förflyttningssystem kan den stängas kvällstid utan att påverka den allmänna tillgängligheten i City utan istället öka närvaron på Sergels torgs övre plan vilket torde öka tryggheten generellt i City. För att öka tryggheten i City kvällstid bör snarare en satsning göras på nya kopplingar och aktivare stråk i stadens gatuplan, inte i tunnlar under detta plan.

Spacescape's förslag till åtgärder på nedre Sergels torg

Utvärdering av Spacescapes förslag

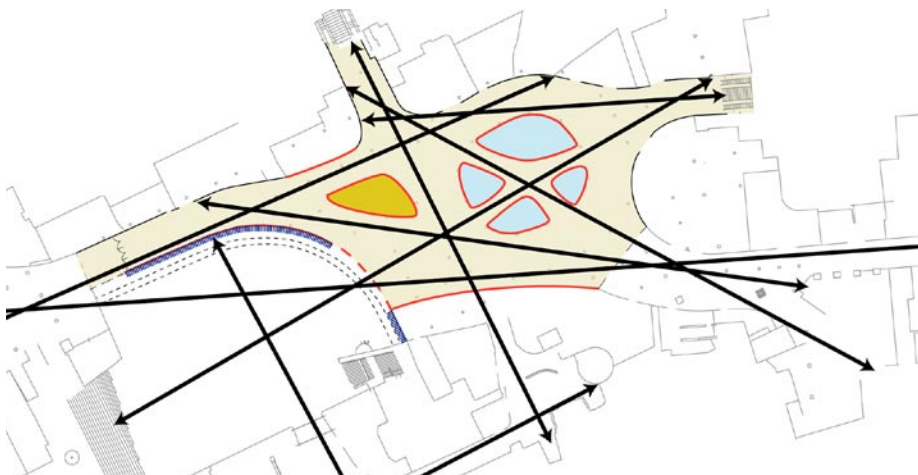
Vi tror att det är möjligt att upprätthålla det livgivande genomflödet och arkadkantens vistelsekvaliteter genom att flytta och öppna upp glasväggen. På så sätt styrs flödena både ut och in, och en filtreringseffekt uppstår. Det är genom att styra ut flöden på Plattan som det är möjligt att smala av Sergelgången utan att få större trängsel. Rumsanalyserna visar att vårt förslag kan ge större orienterbarhet och överblickbarhet, samt god kontakt mellan ute och inne. Man kan nu vistas längs och i den soliga och något lugnare arkadkanten och samtidigt (som vid Hötorgstrappan) titta på alla människor som passerar och visar upp sig framför, på Plattan. Det är däremot något svårare att från den nya kanten se och uppleva insidan. Den breda entrén släpper ut de folk som kommer från Sergelgången ut på Plattan.

Den öppnade ellipsen skapar genomsiktighet och orienterbarhet även på den förut så avskilda baksidan. Förhoppningsvis kan man här få ett minst lika bra samspel mellan rörelse och vistelse som uta på Plattan idag, men med ökad trygghet och trivsamhet året om.

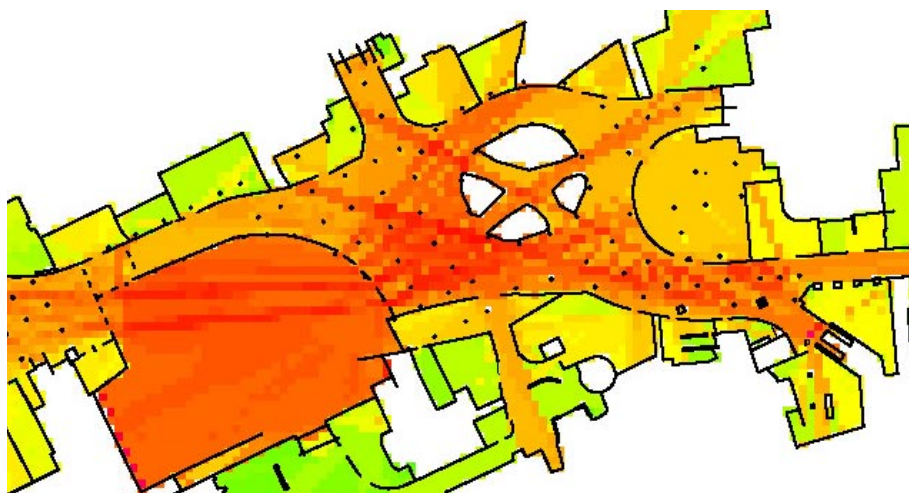
Vid ett seminarium med beställare och arkitekter diskuterades förslagen och vissa viktiga invändningar framfördes som riskerar att göra de föreslagna åtgärderna svåra att genomföra.

- En större öppning vid arkadkanten utan vindfång kan begränsa möjligheterna till miljökontroll av insidan.
- En inskjuten glasvägg kan riskera att skapa trängsel i entrén till tunnelbanehallen vid dåligt väder.
- Sittplatser längs arkadkanten skulle kunna förfula Plattan om inte de utformas välgenomtänkt.
- En uppbruten superelips försvårar byggandet av en restaurang under ellipsen, enligt skiss 1.
- Att öppna Kulturhuset mer mot Plattan är svårt att genomföra då Kulturhuset gränssnitt mot Plattan och Sergelgången i stort är låst av rampen.
- En avstängning av Sergelgången kvällstid omöjliggör nattaktiviteter så som klubb och restaurangverksamhet, men frågan om de skulle göra sig särskilt bra i det avskilda läge som nedre Sergels torg faktiskt utgör.

Analyser - Spacescapes förslag

De viktigaste siktinjerna som styr utformningen av Spacescapes förslag.

Den lokala rumsintegrationen efter Spacescapes förslag är mer jämnt utspridd på hela nedre Sergels torg.

Synfält från entrén vid arkadkanten efter Spacescapes rekommendationer kopplar bättre ihop inne och ute.

Slutdiskussion – livet i kanten

(living on the edge...)

Sergels torg är utan tvekan Sveriges mest sammansatta offentliga plats. Detta gäller inte bara den rikedom av människor, verksamheter och intressen som möts här utan även platsens rumsliga struktur och utformning. Dessa två dimensioner är här liksom i alla stadsrum starkt sammanflätade med varandra så att det kan vara svårt att skilja den ena från den andra. För att en ombyggnad i en sådan situation skall bli effektiv och nå sina mål är det av avgörande betydelse att sambandet mellan stadsform och stadsliv klargörs.

I Sergels torgs fall försvåras detta just av platsens rikedom och stora sammansatthet i båda avseendena. Sergels torg är en plats som är medvetet utformad i kontrast till traditionella stadsrum i närmast varje avseende. Här finns ingen symmetri, accentuerade axlar eller klassisk geometri. Istället finner vi trianglar, bågsegment, överlappande plan och till och med en superellips. Sergels torg äger trots detta en anseelig monumentalitet, men det är inte en traditionell monumentalitet, lika lite som det är ett traditionellt samhälle platsen vill symbolisera. Istället har Sergels torg som inget annat stadsrum kommit att bära bilden av det moderna demokratiska Sverige.

Denna sammansatta stadsform har också blivit bärare av ett lika sammansatt stadsliv. Här möts till vardags en bredd i samhällslivet i form av shoppare, banktjänstemän, kulturarbetare, turister, politiska aktivister, socialt utslagna och Stockholmare i allmänhet, på ett sätt som saknar motstycke. Platsen har genom sin unikt goda kontakt med kollektivtrafiknätet dessutom direkt kontakt med ett större upptagningsområde än någon annan plats i staden. Här spelar också kulturhuset en viktig roll som regional målpunkt och global mötesplats. Om Sergels torg med sin okonventionella geometri försöker ge uttryck åt det moderna Sverige är det därmed också tydligt hur platsens stadsliv som få andra platser är bärare av bredden i dagens svenska samhälle.

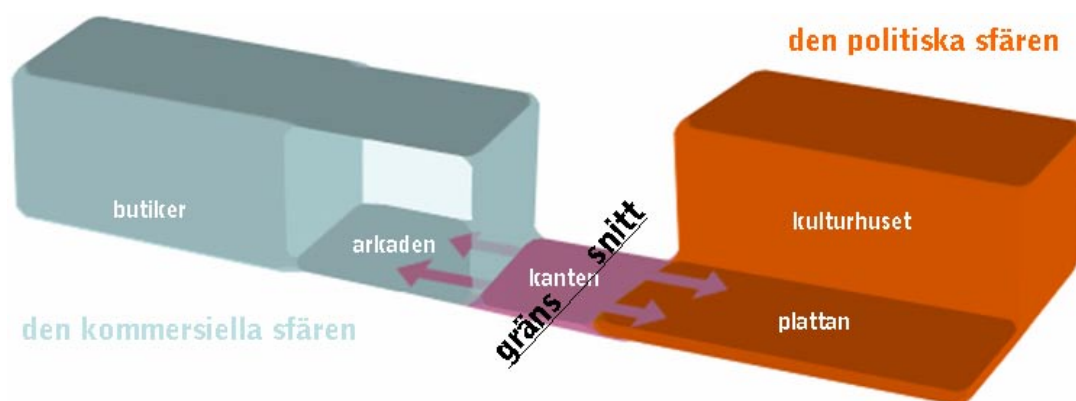
Just denna originalitet i utformningen och sammansattheten i stadslivet gör att Sergels torg i stora stycken undandrar sig gängse arkitektkunskap när det gäller att veta vilka effekter förändringar av en plats utformning och struktur har på stadslivet. Detta är en grundläggande orsak till att Sergels torgs historia varit kantad av kritik och debatt där både platsens utformning och hur den kommit att användas ifrågasatts. Det finns en serie misstag i torgets ursprungliga utformning som inte stämt med hur vi faktiskt använder offentliga platser. Flera av dessa har efter hand rättats till och ofta med positivt resultat men många kvarstår, vilket är orsaken till det nu pågående arbetet där ny kunskap på området förts in.

Samtidigt är det svårt att säga att allt det som kritiserats när det gäller Sergels torg har att göra med platsens utformning. Sergels torg har kommit att identifieras med en ovanligt kall och hård miljö inte bara fysiskt genom platsens utformning och byggnadsmaterial utan även socialt genom dess stora inslag av drogmissbruk och kriminalitet. Det finns i dag gedigen kunskap som visar att utformningen av våra hus och städer faktiskt påverkar graden av kriminalitet, det vill säga att det finns fog för tanken att "tillfället gör tjuven", men samtidigt är det naturligtvis så att det inslag av kriminalitet och social utslagning som finns på Sergels torg inte är en utformningsfråga utan har sociala rötter. Sergels torg har helt enkelt som få offentliga platser av samma dignitet även fångat samhällets baksida.

Mot bakgrund av platsens roll som spegel av det svenska samhället kan det därför kännas problematiskt att försöka städa bort denna baksida från Sergels torg. Det kan tolkas som att vi inte vill kännas vid att dessa problem finns i dagens svenska samhälle.

Sergels torg är idag en av de få platser där stora mängder människor med egna ögon kan erfara denna sida av samhället, vilken annars mest når oss redigerad genom media. Detta förefaller dock vara att tänja platsens symboliska roll något långt och riskerar att ge den en påfallande passiv roll som kan hota platsens mer aktiva offentliga roll. Idag är det helt enkelt många som upplever platsen som så obehaglig och hotfull att de undviker den, vilket inte kan tolkas på annat sätt än en allvarlig inskränkning av offentligheten.

Det offentliga rummet är alltid en arena för olika grupper och intressen i samhället där det särskilt i ett så betydelsefullt offentligt rum som Sergels torg är av grundläggande vikt att upprätthålla en balans så att ett så brett spektrum av denna offentlighet som möjligt kan göra anspråk på platsen. Det är denna balansakt vi tror att torget kan komma att understödja bättre med en i vissa delar annan utformning, utan att vi därmed tror att vi kan lösa alla de sociala problem som platsen idag uppvisar.

För att på allvar förstå det spänningsfält av intressen som Sergels torg utgör kan det vara belysande att kort se tillbaka på de stora platsbildningarnas roll i staden. Traditionellt har städer haft två typer av platsbildningar, det ena är handelstorget där den centrala verksamheten varit utbyte. Främst ekonomiskt utbyte men i dess följe och med minst lika stor betydelse för samhällsutvecklingen, socialt utbyte genom möten mellan människor och därmed utbyte av information av kunskaper samt möjligheten till en personlig erfarenhet av andra grupper och individer i samhället, något som varit källan till stadens rykte om stor tolerans. Dessa platser präglas i sin struktur och utformning av mycket god kontakt med stadens viktigaste huvudgator men platserna i sig är ofta informellt utformade, det som varit viktigt har varit att snabbt och enkelt nå så många andra människor som möjligt.

Den andra platsbildningen är den ceremoniella, vilken varit den politiska maktens plats. Här är det snarare kontinuitet och förvaltning av värden än utbyte som stått i centrum. Den etablerade samhällsordningen har här befast sin position genom att manifestera och bekräfta sig själv. Dels genom formell och symboltyngd utformning av platsen i sig gärna med hjälp av något monument, liksom av anslutande bebyggelse där ofta en kyrka eller ett palats spelat huvudrollen. Dels genom att starkt regissera stadslivet på dessa platser. I kontrast till handelstorget har dessa platser nämligen

ofta varit mindre tillgängliga och inte varit platser där staden vardagsliv utspelat sig, även om de gärna varit synliga på håll genom pampigt anlagda rumsaxlar eller torn och spiror som fångat blicken. Platserna har istället främst använts vid planerade och återkommande parader och ceremonier.

Mot den bakgrunden är det tydligt hur Sergels torg försökt överlagra båda typerna av platsbildningar; platsen vill både vara en handelsplats och en ceremoniell plats och har i stora stycken varit framgångsrik i detta. Övre Sergels torg är huvudsakligen en marknads-plats starkt uppkopplad mot övriga innerstaden genom de intensivt använda stråken Drottninggatan, Sveavägen, Hamngatan och Klarabergsgatan och är dessutom genom Sergelgatan en integrerad del av den stora magneten SergelCity. Till detta kommer den direkta anslutningen till T-centralens tunnelbanestation och närheten till Centralstationen vilket ger platsen en unik närhet och tillgänglighet inte bara från resten av staden utan även Stockholmsregionen och landet i stort. Samtidigt präglas platsen av en närmast fullständig frånvaro av lokalt rotade människor eller verksamheter. Här finns knappt några bostäder och handelsutbudet domineras av stora kedjor. Det är detta som bygger upp platsens unika karaktär av en anonym superoffentlighet som vi inte har på så många platser i Sverige. Det gör att i stort sett vem som helst kan göra anspråk på platsen och säga sig ha samma rätt till den som någon annan.

Nedre Sergels torg är till stora delar även det en marknadsplats men mer lik galleriatypen där flödena är mer kontrollerade och kontakten med den omgivande staden betydligt sämre. Det gör också handeln här mer beroende av det särskilda tillflödet från tunnelbanan och skapar vissa bakvatten med betydligt mindre attraktiva butiks-lägen. Det gäller särskilt de delar av nedre Sergels torgs som ligger bakom superel-lipsen och under korsningen mellan Sveavägen och Hamngatan. Det säregna med nedre Sergels torg är dock Plattan, det nedsänkta torget som avskilts från resten av nedre Sergels torg av pelarna i arkadkanten. Detta är inte längre någon marknadsplats utan en i högsta grad ceremoniell plats även om den har en helt annan utformning än traditionella sådana platser. Detta är inte monarkins eller aristokratins utan demokratins offentliga plats, som vem som helst kan ta i anspråk för att ge uttryck åt sina åsikter. Till stöd för detta har kulturhuset också en viktig roll även om kulturhusets verksamheter idag inte är nära knutet till just Plattan.

Det är påfallande hur väl Sergels torg på många sätt löser den svåra uppgiften att dels väva samman handelsplatsen med den ceremoniella platsen och samtidigt utforma den för den moderna marknaden och en demokratisk samhällsform, även om det också finns delar som inte helt fungerar. Att föra samman de två traditionella torgen i ett förefaller exempelvis vara kongenialt med det moderna demokratiska samhället, där marknaden skall vara genomskinlig för en bredare offentlighet och där makten inte skall kunna gömma sig på undanskymda platser eller dölja sig bakom ceremoniel, utan skall granskas och utvecklas av alla i vardagens ljus. I detta perspektiv framstår det nedsänkta torget som ett betydelsefullt rumsligt grepp att med bevarad närhet ändå skapa en viss avskildhet åt den politiska offentligheten, ge den en viss dignitet, en ceremoniell inramning men med andra förtecken.

Närheten till markandstorgets stora flöden är ändå en förutsättning både för den ceremoniella platsens trovärdighet och faktiska existens. Just här passerar som vi tidigare sett både ett ovanligt stort och ovanligt brett spektrum av samtidens medborgare, vilka utgör en omedelbar publik för de grupper eller individer som vill ta platsen i anspråk för olika manifestationer eller utspel. Våra observationer understryker med stor kraft att det är just så torget fungerar. Just i arkadkanten mellan torgets mer

kommersiella och mer politiska del och just där de största flödena är, det är just där som de flesta spontana evenemang och demonstrationer äger rum trots att platsen inte är uttryckt med några arkitektoniska medel.

Allt som oftast förmår således Sergels torg upprätta och stödja balansen mellan markandsplatsen och den ceremoniella platsen så att ett samspel uppstår. Men det är en skör konstruktion som lika ofta förefaller gå om intet. När det gäller nedre Sergels torg som marknadsplats kan man inte säga annat än att dess utbud är ganska påvert och långt ifrån lever upp till vad man skulle kunna förvänta sig vid en plats med denna dignitet och ett så gott markandsläge. Som ceremoniell plats spelar den en stor roll men de är få av dagens Stockholmare som ser den som en attraktiv plats för vistelse, snarare upplever många hela Sergels torgs-komplexet som hotfullt och undviker det i möjligaste mån. Det gör Plattan till en synnerligen övergiven plats när där inte är särskilda evenemang, vilket även innebär en beskuren offentlighet som hotar platsens roll som politiskt rum.

Det centrala i de förslag som lagts fram, en ny glasvägg just längs arkadkanten, förefaller vid en första anblick skilja de två samhällsfärernas områden från varandra och därmed freda och stärka dem liksom med största sannolikhet vara ett mycket hårt slag mot de kriminella verksamheterna. Våra analyser och observationer ger vid handen att detta skulle kunna vara en framgångsrik omgestaltning av Sergels torg som å den ena sidan skulle skapa en mycket attraktiv kommersiell miljö i Arkaden och å den andra en fredad offentlig plats på Plattan, vilken skulle kunna utvecklas till en populär vistelseplats bland Stockholmarna där kulturella och politiska evenemang kan finna en publik.

Samtidigt ser vi att det också medför en grundläggande förändring, främst genom att de stora flödena dirigeras in i Arkaden medan betydligt färre kommer att röra sig över Plattan. I sin mest komprimerade form skulle denna förändring kunna beskrivas som en banalisering av Sergels torg, där den kommersiella sfären i Arkaden och vidare i Sergelgången renodlas till en konventionell butiksgalleria mellan T-centralen och NK, och den politiska sfären på Plattan blir en rekreativ oas med planerade evenemang men där de spontana politiska initiativ vi idag ser på Plattan skulle bli betydligt ointressantare att genomföra. Det öppna flöde som idag finns mellan dessa sfärer och som vi tror är en grundläggande faktor till att platsen känns fri att ta i anspråk av vem som helst försvinner och kvar kan vi få två behagliga rum men utan den unika laddning platsen idag äger.

Därmed inte sagt att vi tycker att platsen bör lämnas som den är, tvärtom tror vi att man är på rätt väg i de förslag som lagts fram men att man i enskildheter bör vara vaksam så att man inte tappar bort unika kvaliteter och möjligheter som helt enkelt inte står att finna på andra platser. Vi har därför lagt fram en lista med rekommendationer till bearbetningar och ändringar i de förslag som ligger, vilka vi tror kommer göra att de bättre når sina mål. Det handlar även om andra saker än behandlingen än arkadkanten men det är denna som är särskilt känslig. Vi tror helt enkelt att den långa glasvägg som nu föreslås kan bli en för stark barriär mellan de två sfärer vi talat om på nedre Sergels torg, vilket kan leda till en för stark renodling och en banalisering av vardera sfären, och därmed en trivialisering av platsen vilket torde leda till generell minskad attraktivitet och dragningskraft.

Samtidigt tror vi att det är viktigt att gränssnittet mellan dem manifesteras tydligare än idag. Vi tror därför att en gräns behöver upprättas men att det för det första är av avgörande vikt att det är en genomsläpplig gräns eftersom det just är utbytet mellan de båda sfärerna som är så central för Sergels torgs unika kvaliteter idag. Vi tror också att detta utbyte är något som båda sfärerna kan tjäna på i längden, den ceremoniella genom att få tillgång till en spontan offentlighet, den kommersiella genom att få en unik dignitet. För det andra att det blir en gräns för vistelse där attraktionen ligger i att stanna till och kunna uppleva och interagera livet i båda sfärerna samtidigt. Med en annan utformning med attraktiva sittplatser kan denna zon under längre tid tas i anspråk av individer ur det breda spektrum av människor som rör sig över Sergels torg idag. Vi talar således om en tydligare gräns men som är både genomsläpplig och möjlig att stanna vid, en öppen kant, ett tydligt synligt gränssnitt där man både kan passera och vistas.

Mer konkret kan man tänka sig att gränsen utformas som en glasvägg men att denna dras in från kanten till den yttre pelarraden för att göra det möjligt att placera sittplatser under tak men fortfarande i solen när det inte regnar. Vidare att det i denna glasvägg finns ett flertal öppningar där särskilt den i förlängningen av den siktlinje vi observerat är viktig och behöver vara tillräckligt stor. Dessa öppningar kan naturligtvis stängas kvällstid. Vi tror att en lösning utifrån dessa principiella drag skulle kunna utveckla nedre Sergels torg till en av stadens mest populära rum för både handel och kulturliv där närheten och utbytet mellan dessa sfärer skapar en situation där plattan fortfarande kan kännas fri att tillägna sig för vem som helst och därmed kan förbli och utvecklas som den unika arena för spontana kulturella och politiska manifestationer den är idag.

Referenser

- Arkitektura, 1995, *Sergelstråket*. Stockholm
- Gehl Architects. 2005. *Stadsrum och stadsliv i Stockholms innerstad*. Stockholm
- Hillier, B., Penn, A., Hanson, J., Grajewski, T. & Xu, J. 1993. *Natural movement: or, configuration and attraction in urban pedestrian movement*. Environment and Planning B: Planning and Design, volume 20, s.29:66.
- Hillier, Bill. 1996. *Space is the machine*. Cambridge University Press. Cambridge
- Marcus, Lars. 2000. *Architectural knowledge and urban form : the functional performance of architectural urbanity*. Doktorsavhandling KTH. TRITA-ARK-Forskningspublikationer 2000:2. Stockholm
- Stadsbyggnadskontoret. 2003. *Sociotophandboken: Planering av det offentliga uterummet med Stockholmsmarna och sociotopkartan*. Rapport SBK 2003:2. Stockholms stad
- Ståhle, Alexander., Marcus, Lars & Karlström, Anders. 2005. *Place Syntax: Geographic accessibility with axial lines in GIS*. Proceedings for the 5th International Space Syntax Symposium. Delft
- Ståhle, Alexander. 2005. *Mer park i tätare stad: teoretiska och empiriska undersökningar av stadsplaneringens mått på friytetillgång*. Licentiatavhandling Arkitekturskolan KTH. TRITA-ARK-Forskningspublikationer 2005:2. Stockholm
- Polisen i Stockholms län. 2005. *Botryggt 05*. Stockholm
- Project for Public Spaces. 2000. *How to turn a place around: A handbook for creating successful public spaces*. New York
- Spacescape. 2007. *Slussens betydelse för stadslivet*. Bilaga till samrådet för detaljplanen
- Markkontoret, 2006, *Slutredovisning av projekt Sergelgången etapp I på Norrmalm mm*. Stockholm
- Weter+Elsner, 2006 *Sergelgången, etapp 2, förstudie*. Stockholm
- Whyte, W. H. 1980. *The Social Life of Small Urban Spaces*. New York

